

Садржај

ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	4
1. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ.....	4
1.1. Историја, традиција и културно наслеђе	4
1.2. Географски положај и природне карактеристике	4
1.3 Клима	5
1.4. Природни ресурси.....	5
<i>1.4.1. Пољопривредно земљиште.....</i>	<i>5</i>
<i>1.4.2. Шуме и шумско земљиште</i>	<i>5</i>
<i>1.4.3. Хидрографија</i>	<i>6</i>
2. АНАЛИЗА ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ ГРАДА	6
СМЕДЕРЕВА	6
2.1. Основне информације.....	6
2.2. Јавна предузећа и установе	7
3. БУЏЕТ	8
3.1. Финансијски показатељи града Смедерева	8
4. ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ.....	13
4.1 Демографски трендови	13
4.2. образовање.....	14
<i>4.2.1. Предшколско образовање</i>	<i>14</i>
<i>4.2.2. Основно и средње образовање</i>	<i>16</i>
4.3. Здравствена заштита	16
4.4. Социјална заштита	18
4.5. Култура	19
<i>4.5.1. Културна добра од значаја за град Смедерево</i>	<i>20</i>
4.6. Спорт	21
4.7. Верски објекти	22
4.8. Друге области – млади.....	22
5. ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ.....	23
5.1. Привредна кретања	23
<i>5.1.1. Степен развијености</i>	<i>23</i>
<i>5.1.2. ММСПП (сектор микро, малих и средњих предузећа и предузетника)</i>	<i>23</i>

<i>основна кретања</i>	23
<i>5.1.3. Велики привредни субјекти</i>	24
<i>5.1.4. Спољна трговина (извоз)</i>	25
<i>5.1.5 Просторна дистрибуција привредно-индустријских активности</i>	26
5.2. Пољопривреда	27
5.3. Људски ресурси	29
<i>5.3.1. Запосленост и структура запослености</i>	29
<i>5.3.2. Незапосленост и структура незапослености</i>	30
<i>5.3.3 Зараде</i>	32
6. ТУРИЗАМ	33
7. КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТРА	36
7.1. Систем водоснабдевања	36
<i>7.1.1 Изворишта</i>	36
<i>7.1.2. Постројење за припрему питке воде</i>	36
<i>7.1.3. Дистрибутивна мрежа</i>	36
7.2. Систем каналисања отпадних вода	37
7.3. Друга комунална инфраструктура	38
<i>7.3.1. Систем даљинског грејања</i>	38
<i>7.3.2. Гасоводна мрежа</i>	38
<i>7.3.3. Електроенергетски преносни инфраструктурни систем</i>	39
<i>7.3.4. Телекомуникациони инфраструктурни систем</i>	39
<i>7.3.5. Мобилна телефонија и КДС</i>	40
7.4. Комунални системи и површине	40
<i>7.4.1. Управљање комуналним и другим отпадом</i>	40
<i>7.4.2. Гробља</i>	41
<i>7.4.3. Сточна гробља</i>	41
<i>7.4.4. Пијаце</i>	41
<i>7.4.5. Зоохигијена</i>	42
7.5. Саобраћајни систем	42
<i>7.5.1. Друмски саобраћај</i>	42
<i>7.5.2. Железнички саобраћај</i>	43
<i>7.5.3. Речни саобраћај</i>	44
<i>7.5.4. Ваздушни саобраћај</i>	44

8. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	46
8.1. Отпад и управљање отпадом.....	46
8.2. Ваздух и квалитет ваздуха	46
8.3. Бука	48
8.4. Квалитет површинских и подземних вода.....	49
8.5. Земљиште и квалитет земљишта	49
8.6. Зелене површине	50

ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

1.1. Историја, традиција и културно наслеђе

Прво помињање Смедерева под овим називом забележено је у Повељи византијског цара Василија II из 1019. године, у делу који говори о Браничевској епархији Охридске епископије. Први писани помен о Смедереву налази се и у Повељи кнеза Лазара из 1381. године у којој се спомиње манастир Раваница и села и имања која поклања „у Смедереву људини Богосаву с опћином и баштином“.

Град Смедерево налази се уз правац римске границе (*Лимес*) и Цариградског друма, што је током историје битно одређивало његов значај и улогу у историјским догађајима. Као такво, ово место има континуитет постојања од праисторије, преко антике и средњег века до данашњих дана. О свим тим временима сведочи богато културно наслеђе смедеревског краја оличено у више локалитета распоређених у граду и око њега који су опстали до данас.

Посебан значај Смедерево добија почетком петнаестог века, у доба деспота Ђурђа Бранковића, када постаје последња престоница српске средњевијековне државе и седиште црквеног и привредног живота. Саграђена је Смедеревска тврђава, чији бедеми и данас стоје и сведоче о бурној прошлости града, али и значају Смедерева који већ тада премашује локалну и регионалну димензију. Смедерево постаје центар на размеђи цивилизација, где се преплићу утицаји истока и запада.

Тврђава је смештена на десној обали Дунава, на ушћу реке Језаве. Унутрашњи простор заузима 11 ха, а шире окружење данас залази у урбане структуре. Грађена је по узору на Цариградску тврђаву, као утврђени град и представља једну од највећих тврђава у Европи.

Након пада у турске руке, Смедерево задржава шири регионални значај као седиште санџака, све до 1521. године. Током шеснаестог и седамнаестог века, развило се у већу оријенталну варош. Крајем седамнаестог века, за време аустро-турских ратова, варош је наизменично била у рукама зараћених страна, разарана је, те се осетио привредни пад. У време аустријске власти овде је био центар дистрикта.

У обновљеној српској држави, Смедерево игра значајну улогу, пре свега као седиште Совјета од 1805-1807. године, али и као развијено градско насеље, трговачко седиште и главни град Смедеревске нахије.

Током читавог 19. и 20. века, некад у већој, некад у мањој мери, користећи своје потенцијале, Смедерево је имало своје место у реду најразвијенијих градова Србије.

Не наводећи таксативно све ресурсе, вредности, културно-историјско наслеђе и духовну баштину Смедерева, опште је виђење и закључак да Смедерево представља значајан центар српске културе, што му даје духовни и културни значај који знатно премашује локалне и регионалне оквире.

1.2. Географски положај и природне карактеристике

Смедерево је позиционирано на 40,39⁰ северне географске ширине и 20,57⁰ источне географске дужине. Налази се у североисточном делу Републике Србије, на другој по величини европској

реци Дунаву. Од престонице, Београда, удаљено је свега 46 км. Укупна површина града Смедерева износи 481,70 км².

Основни потенцијал града Смедерева је управо његов карактеристичан микроположај, односно изузетно повољан геосаобраћајни положај између два европска коридора-копненог X - ауто-пут E-75 и воденог - VII – река Дунав.

Град Смедерево захвата благо заталасано низијско подручје јужног обода Панонског басена, у крајњем северо-источном делу Шумадије. Територија Града припада Подунављу и доњем Поморављу. Простире се непосредно западно од ушћа Велике Мораве у Дунав, при чему (у хидрографском погледу) највећим делом припада сливу Велике Мораве.

Смедерево представља најсевернију луку на Дунаву која може да прими црноморске бродове. Низводно од градског подручја Смедерева налази се ковински мост, који је уједно последња веза са левом обалом Дунава све до ХЕ „Ђердап I“.

Према Просторном плану Републике Србије, Смедерево је регионални центар и налази се на месту сустицања два приоритетна планирана појаса интензивног развоја (Савско-Дунавског и Дунавско-Велико Моравског).

1.3 Клима

Клима у Смедереву је умерено континенталног типа са претежно степско континенталним елементима. Овакве одлике климе су у уској вези са географским положајем, рељефом и атмосферским циркулацијама које долазе са севера, са простора Панонске низије. У овом региону бележе се најјачи и најчесталији ваздушни удари кошаве, што може довести до врло хладних зима. Веома важан утицај на климу у овом граду имају речни токови Дунава и Велике Мораве.

1.4. Природни ресурси

1.4.1. Пољопривредно земљиште

Град Смедерево има изузетно плодно пољопривредно земљиште, а укупно 38.923 ха 2 ара и 65 м² пољопривредног земљишта. Квалитетнија земљишта налазе се на вишим и оцедитим теренима дуж дна долине Велике Мораве и на нижим и равнијим теренима Шумадијског побрђа, а мање квалитетна ближе Великој Морави и на теренима са већим нагибом у западном делу Града. Најквалитетније земљиште, прве и друге класе чини 15,8% од укупне површине, треће и четврте 64,3% земљишта, дакле, две трећине простора Града Смедерева представља изузетно вредан аграрни потенцијал. Природни услови у Смедереву повољни су за пољопривреду јер пољопривредно земљиште обухвата 79,34% укупних површина, што је изнад просека за Републику Србију.

1.4.2. Шуме и шумско земљиште

Шуме на подручју Смедерева заузимају 3,6% од укупног расположивог земљишта, што је знатно мање у односу на Републику Србију (26%). Укупна површина под шумом и шумским земљиштем, износи 1.393 ха. Од тога, шуме у приватном власништву чине 1.008 ха (72,36%), а шуме у државном власништву простиру се на 385 ха (27,64%). Шуме на територији Смедерева припадају подручју распрострањења климатогене шуме храста сладуна и цера.

Табела 1: Површине под шумама у Смедереву, 2020. година

Површине под шумом (ха)	Смедерево	Подунавски округ	Република Србија
Државне шуме	101,17	244,03	976, 30
Приватне шуме	1. 417,00	10. 171,84	1. 285, 08
Укупно	1 518,17	10 415,87	2. 261, 38
% под шумом	3	8	29

Извор података: Републички завод за статистику Србије

1.4.3. Хидрографија

Основна хидрографска карактеристика града Смедерева је присуство две велике реке, Дунава и Велике Мораве. Припадајућа дужина обале Дунава износи око 22 км, чинећи северну границу административног подручја, док Велика Морава представља источну границу, у дужини око 35 км. Хидрографски, највећим делом, територија Града припада сливу Велике Мораве. У алувијалним равнинама Мораве и Дунава воде има довољно, али је највећи проблем њен квалитет, а не квантитет. Дунав има протицај од 5490 м³/с, а Велика Морава 260 м³/с.

2. АНАЛИЗА ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ ГРАДА СМЕДЕРЕВА

2.1. Основне информације

Смедерево је добило статус града 3. јануара 2008. године ступањем на снагу Закона о територијалној организацији Републике Србије¹. Град има својство правног лица и представља га градоначелник. Седиште Града је у Смедереву, улица Омладинска бр. 1, 11300.

Органи града су: Скупштина Града, Градоначелник, Градско веће и Градска управа. Скупштина Града је највиши орган, који чине одборници, које бирају грађани на непосредним изборима. Скупштина има 70 одборника. У Граду се врше послови од непосредног интереса за грађане, утврђени Уставом и законом, послови који су Граду поверени из оквира права и дужности Републике, као и други послови утврђени Статутом².

Град Смедерево је основна територијална јединица у којој грађани остварују локалну самоуправу у складу са Уставом.

У Смедереву је седиште Подунавског управног округа, који представља центар државне управе за град Смедерево, општину Смедеревска Паланка и општину Велика Плана.

¹ „Службени гласник Републике Србије“, број 129/2007, 18/2016, 47/2018 и 9/2020 – др. закон

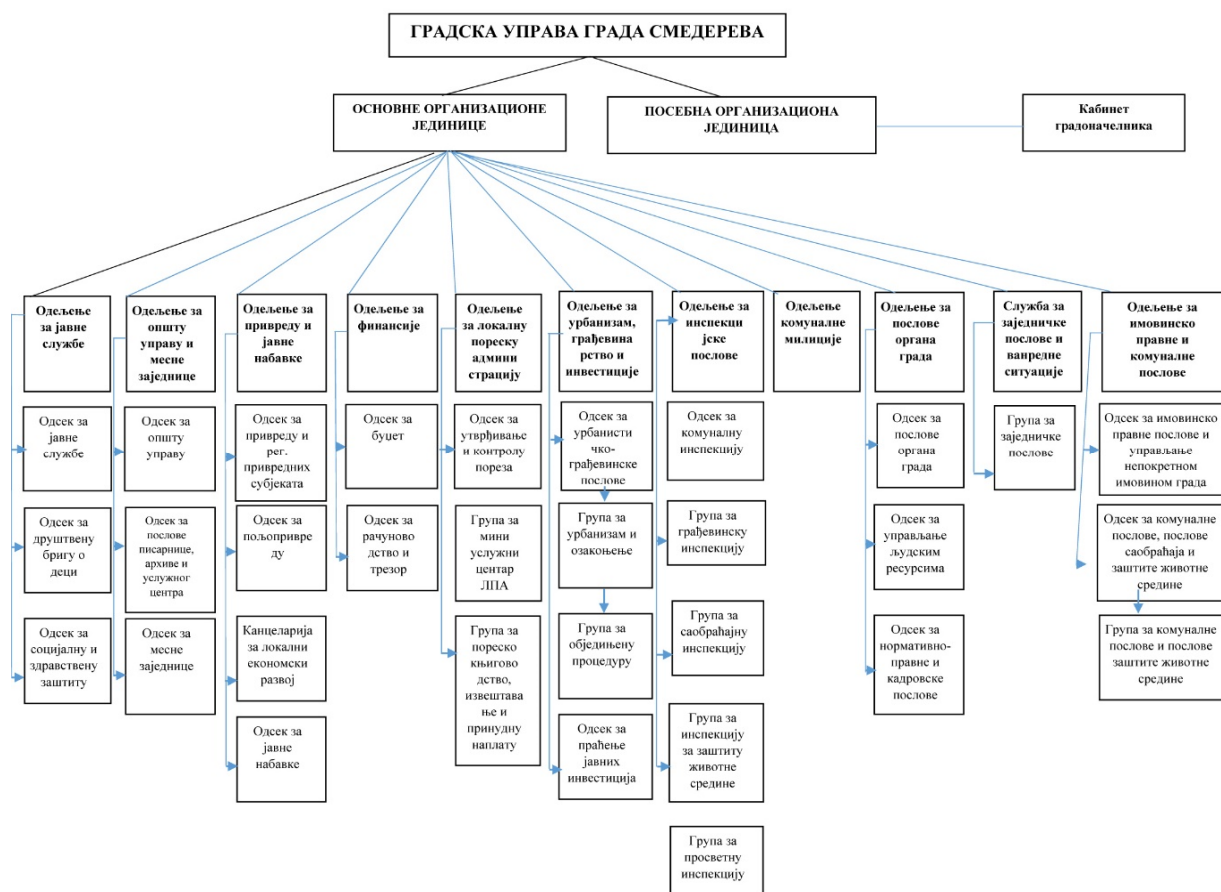
² „Службени лист града Смедерева“, број 2/2019 - пречишћен текст

Табела 2: Општи подаци о насељима и катастарским општинама, 2011. година

Назив показатеља	Град	Округ
Број насеља	28	59
Број градских насеља	1	3
Број осталих насеља	27	56
Број катастарских општина	30	66
Просечна величина катастарске општине (км ²)	17,30	21,60

Извор података: Републички завод за статистику (РЗС) и Републички геодетски завод (РГЗ)

Основне организационе јединице које обављају послове Градске управе града Смедерева су:

Шема 1: Организациона шема Градске управе Града Смедерева

2.2. Јавна предузећа и установе

Град Смедерево је за потребе обављања својих изворних надлежности основао следећа јавна предузећа (ЈП) и јавна комунална предузећа (ЈКП):

- ЈКП Водовод Смедерево;
- ЈКП Зеленило и гробља Смедерево;
- ЈКП Паркинг сервис Смедерево;
- ЈП Грејање Смедерево;
- ЈП Урбанизам Смедерево;
- ЈП Градско стамбено Смедерево;

- ЈП Спортски центар Смедерево;
- ЈП „Смедеревска тврђава“ Смедерево.

Табела 3: Подаци о ЈКП, у периоду 2018-2021. године

Град	Назив показатеља	Јединица мере	2018	2019	2020	2021
Смедерево	Број ЈКП	Број	7	8	8	8
	Укупан број запослених у ЈКП	Број	838	820	800	799
	Број запослених у ЈКП на 1000 становника	Број	8	8	8	8
	Укупан нето резултат из редовног пословања	У хиљадама РСД, номинално	139.303	11.0670	85.337	45.812

Извор: Републички секретаријат за јавне политике (РСЈП)

и следеће установе:

- Центар за културу Смедерево;
- Народна библиотека Смедерево;
- Историјски архив у Смедереву;
- Музеј у Смедереву;
- Регионални Завод за заштиту споменика културе Смедерево;
- Регионални центар за професионални развој запослених у образовању Смедерево;
- Установа за боравак деце, младих и одраслих особа са сметњама у развоју „Сунце“ Смедерево;
- Центар за социјални рад Смедерево;
- Дом здравља Смедерево;
- Апотекарска установа „Смедерево“.

3. БУЦЕТ

3.1. Финансијски показатељи града Смедерева

Град Смедерево у 2021. години бележи суфицит од око 334 милиона РСД.

Табела 4: Финансијски показатељи, за период 2017-2021. година,

у 000 РСД

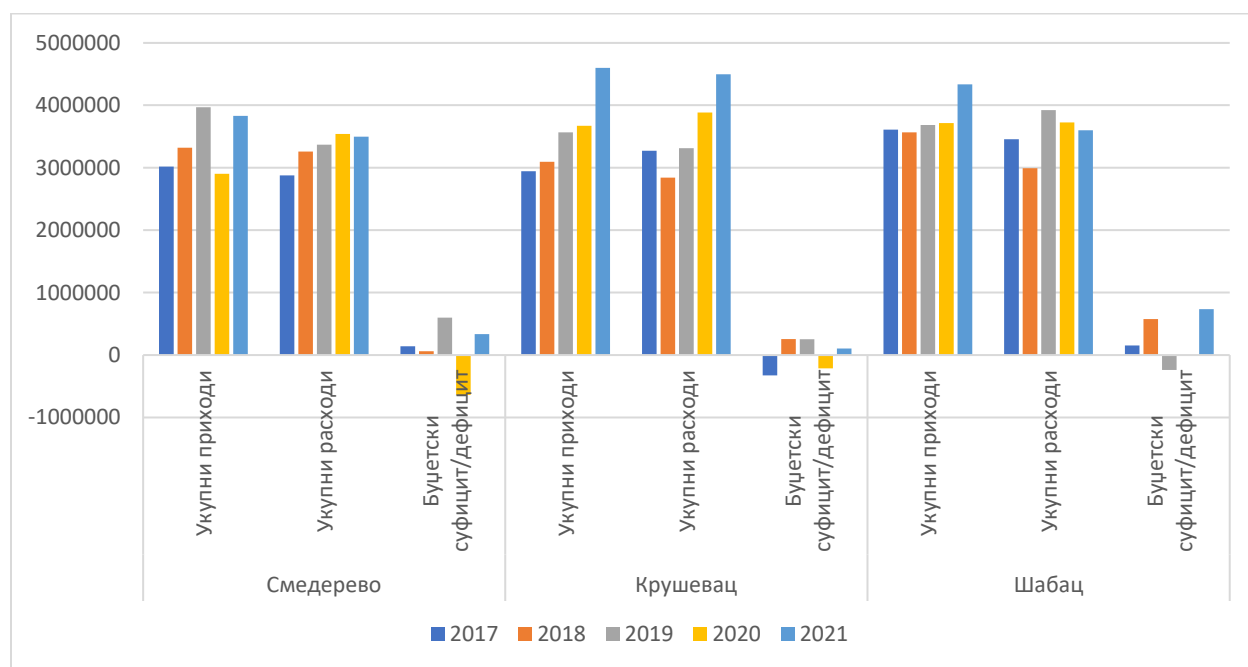
Град	Назив показатеља	Вредност показатеља по годинама				
		2017	2018	2019	2020	2021
Смедерево	Укупни приходи	3.017.858	3.319.960	3.967.529	2.901.746	3.829.411
	Укупни приходи по становнику	28.983	32.176	38.788	28.636	38.235
	Приходи од трансфера од других нивоа власти	559.671	529.109	517.157	510.120	579.915
	Приходи од трансфера по становнику	5.375	5.128	5.056	5.034	5.790
	Приходи од донација	77.644	39.280	34.120	69.179	0
	Укупни расходи	2.876.870	3.258.494	3.368.611	3.539.757	3.495.352

Укупни расходи по становнику	27.629	31.581	32.933	34.932	34.899
Субвенције	122.104	66.255	121.178	142.826	136.817
Расходи за донације, дотације и трансфере	486.583	595.426	619.576	468.525	602.014
Буџетски суфицит/дефицит	140.988	61.466	598.918	-638.011	334.059

Извор: РСЈП

Поређење³ града Смедерева и градова Крушевац и Шабац, указује на то да град Смедерево има мање укупне приходе од поменутих градова, док су расходи релативно слични.

Графикон 1: Финансијски показатељи градова Смедерево, Крушевац и Шабац, период 2017-2021. године

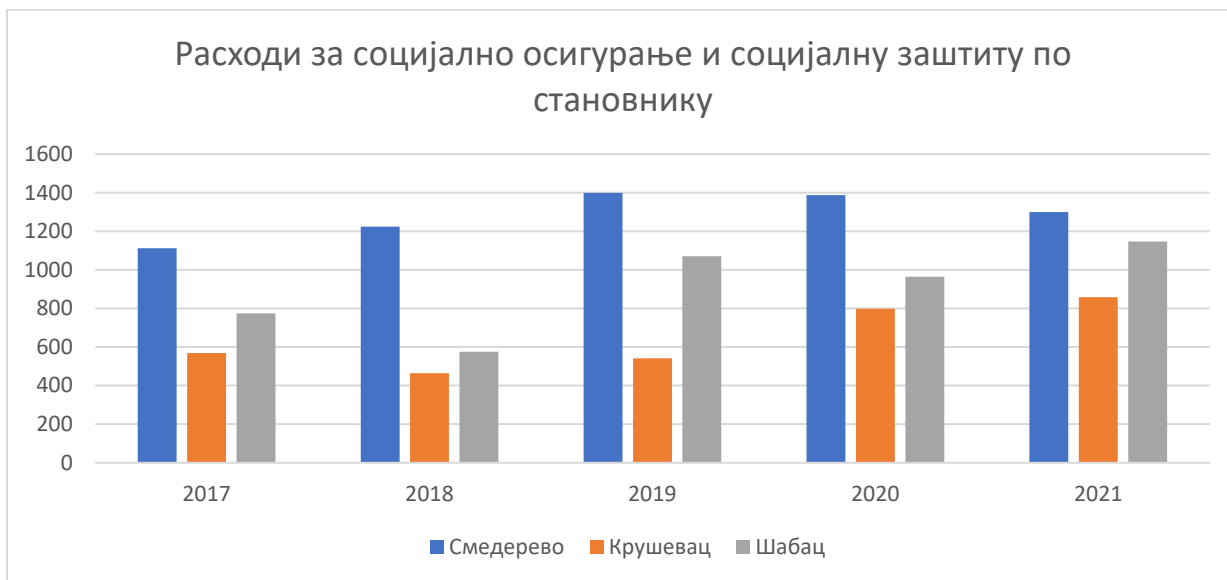

Извор података: РСЈП

У односу на друга два града, град Смедерево знатно више издваја новчаних средстава за социјалну заштиту по становнику у односу на Крушевац и Шабац.

³ Ради бољег и реалнијег сагледавања постојећег стања у граду Смедереву као јединице локалне самоуправе (ЈЛС), приликом анализе постојећег стања упоређени су одређени подаци са подацима који се односе на градове Крушевац и Шабац. Разлог за одабир управо ове две локалне самоуправе је одређена сличност: у питању су градови, имају сличан степен развијености (све три ЈЛС спадају у II категорију развијености), приближан број становника, демографску и економску структура, и у сва три града постоји и ради слободна зона. Поред наведеног, критеријум за поређење који је узет у обзир био је и географски положај у оквиру Републике Србије, односно чињеница да је реч је о три ЈЛС у три различита региона Србије.

Графикон 2: Расходи за социјално осигурање и социјалну заштиту по становнику у градовима Смедерево, Крушевац и Шабац, период 2017-2021. године

Извор података: РСЈП

Степен самофинансирања⁴ у граду Смедереву има високу вредност. Град Смедерево у 2021. години има висок степен самофинансирања (81.8), што указује на високу финансијску самосталност и одрживост.

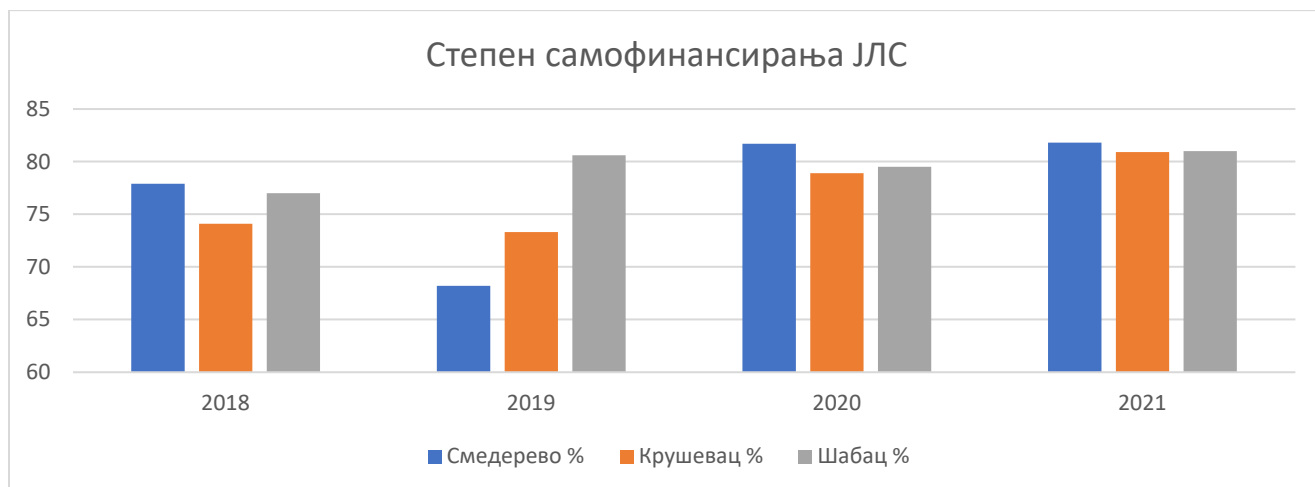
Град Смедерево, такође, има висок степен финансијске аутономије.⁵ На пример, у 2021. години, % који осликава финансијску аутономију био је висок (84.9).

Град Смедерево, у односу на посматране градове у 2021. години има сличне вредности, што се јасно види из графикона испод.

⁴ Степен самофинансирања представља показатељ који указује на способност локалне самоуправе да се финансира из изворних и уступљених прихода.

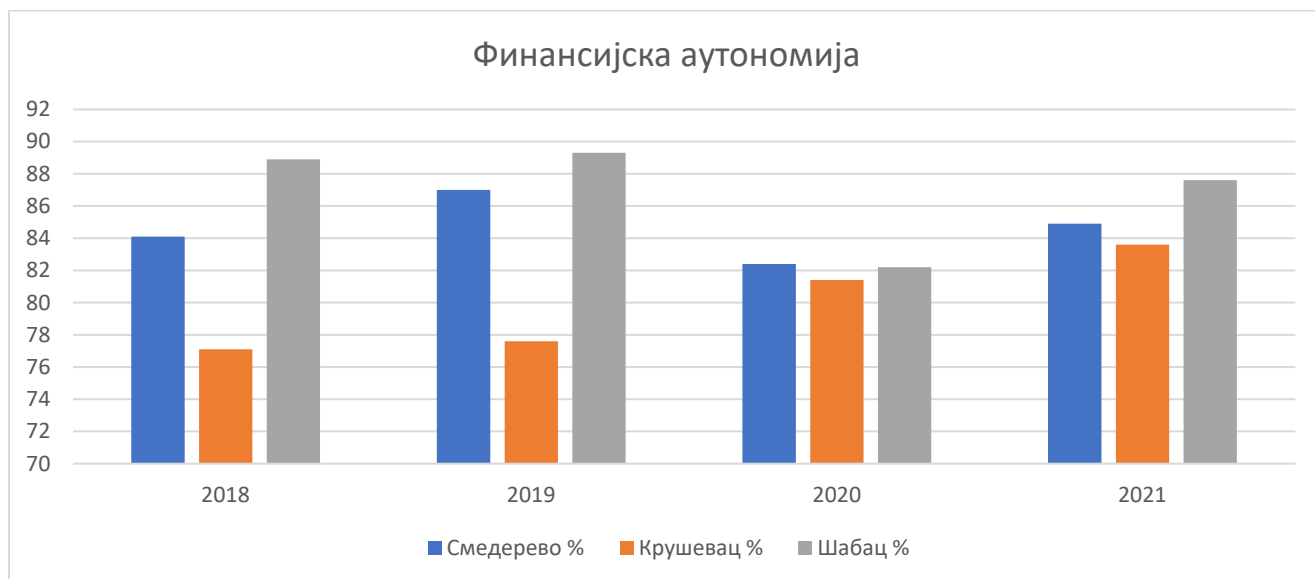
⁵ Финансијска аутономија указује на способност локалне самоуправе да се финансира без трансфера од других нивоа власти, при чему већа вредност овог показатеља указује на мању зависност општине од централних власти, односно већу сувереност локалне самоуправе у прерасподели својих прихода.

Графикон 3: Степен самофинансирања

Извор: РСЈП

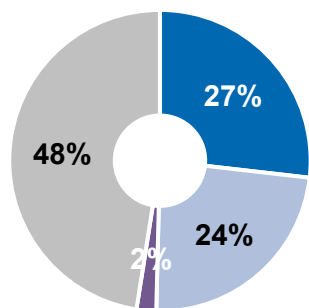
Графикон 4: Финансијска аутономија

Извор: РСЈП

Када су у питању средстава из буџета која се издвајају за здравствену заштиту, социјалну заштиту и образовање, Град Смедерево у односу на посматране градове у 2021. години има сличне вредности, што се јасно види из следећег графика. Конкретније, град Смедерево незнатно више средстава издваја из буџета за здравствену заштиту, социјалну заштиту и образовање у односу на поменуте градове.

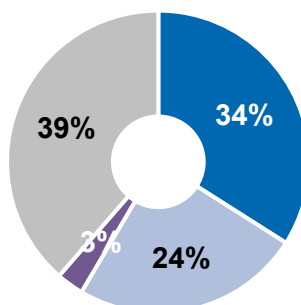
Графикон 5: Издвајања из буџета за друштвене делатности-упоредни преглед за градове Смедерево, Крушевац и Шабац, 2021. година

- Здравствена заштита
- Образовање
- Социјална заштита
- Остале делатности

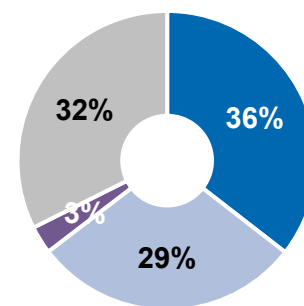
Град Смедерево

Извор: Национални рачуни, РЗС

- Здравствена заштита
- Образовање
- Социјална заштита
- Остале делатности

Град Шабац

- Здравствена заштита
- Образовање
- Социјална заштита
- Остале делатности

Град Крушевац

4. ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

4.1 Демографски трендови

Кретање броја становника на територији Града Смедерева има опадајући тренд, нарочито у периоду од 2011. до 2021. године. То је последица миграције становништва и негативног природног прираштаја и тај негативан тренд одговара тренду који је присутан на скоро целој територији Републике Србије. Према подацима РЗС у 2011. години, на територији града Смедерева живело је 108.209 становника (од тога око 66% у граду, а око 34% у селима), док је у 2021. години тај број пао на 100.155 становника, што је мање за 7,5%. Готово током читавог временског периода после бомбардовања 1999. године, Град Смедерево бележи све мањи број становника, изузев периода 2002-2006. године када је на овим просторима насељено преко 7.500 расељених лица са Косова и Метохије.

Према старосној структури у Смедереву, најбројнију категорију чини становништво у доби између 18-64 године, док је најмање становника који имају 85 година или су старији. Удео старијег становништва од 65 и више година, као проценат укупног становништва, износи 20% у 2021. години. Радно способно становништво у 2021. години чини удео од 62%, док удео младих у укупном становништву града износи 17%. Учешће радно способног становништва такође се смањује из године у годину.

Табела 5: Становништво према старосним групама и полу, Смедерево, 2020-2021.

Назив показатеља	2020		2021	
	Ж	М	Ж	М
Деца старости до 6 година (предшколски узраст)	3142	3247	3075	3238
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	3983	4227	3952	4151
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	2242	2290	2211	2266
Деца старости 0–17 година	8813	9182	8692	9096
Број младих (15–29 година)	8602	9208	8455	9037
Радни контингент становништва (15–64 година)	32647	33558	32088	33042
Укупан број становника	51376	49956	50818	49337

Извор: Витална статистика, РЗС

Смањење становника прате и други негативни демографски трендови. Демографски процес старења становништва израженији је из године у годину, што осликава и стање у Републици Србији. У периоду од 2011. до 2021. године, број умрлих константно је био већи од броја живорођених, што указује на негативан природни прираштај. Просечна старост грађана Смедерева у 2021. години износила је 43 године, што је приближно просечној старости у Србији која износи 43,5 година, док је индекс старења 139.

Графикон 6: Витални догађаји у граду Смедереву, 2011-2021.

Извор: РЗС

4.2. образовање

4.2.1. Предшколско образовање

Предшколска установа „Наша радост“ је васпитно-образована установа која делује на територији града Смедерева, и у оквиру које је уписано близу 3000 (тачно - 2.989) деце у 2022. години.

Деца су распоређена у 148 васпитних група различитог узраста (јаслени узраст - 29 група), вртић, целодневни (57 група), припремно-предшколски програм целодневни (15 група), припремно-предшколски програм (4 сата - 11 група), припремно-предшколски програм у селима (21 група), мешовите групе у селима (15 група), што чини укупно 148 група.

Програм васпитно-образовног рада реализује се у 11 објеката у седишту ове установе и у пригодним, адаптираним просторима у 22 сеоске месне заједнице које су најчешће прикључене основним школама, а један објекат самостално функционише у сеоској месној заједници - Осипаоница. Због прилива становника (интерно расељена лица, лица из руралних средина и других, суседних општина и градова у нова насеља и блокове у рубним зонама, дуж Коларског пута и на простору насеља Плавинац и Ковачићево), појављује се дефицит простора за обављање ове делатности. Такође, због повећаног интересовања и потреба (нарочито у насељима - Радинац, Михајловац и Лугавчина) јавља се потреба за изградњом самосталних објеката предшколске установе.

Табела 6: Образовна структура становништва града Смедерева, период 2019-2021. година

Назив показатеља	Вредност показатеља по годинама		
	2019	2020	2021
Број становника (15+ година) са:			
Основним образовањем	22.532	22.532	22.532
Средњим образовањем	45.248	45.248	45.248
Вишим образовањем	4.482	4.482	4.482
Високим образовањем	6.140	6.140	6.140

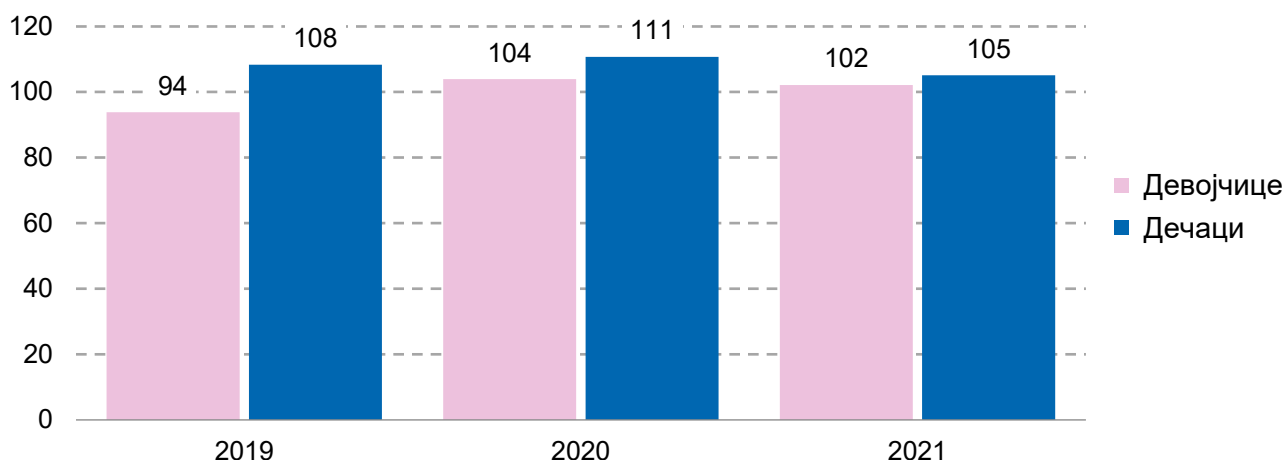
Извор: РСЈП

Табела 7: Предшколско образовање – упоредни преглед градова Смедерево, Крушевац и Шабац, период 2019-2021. године

Град	Назив показатеља	Вредност показатеља по годинама		
		2019	2020	2021
Смедерево	Број објеката предшколског образовања	33	35	35
	Број деце у предшколском образовању	2978	3028	2921
	Број васпитача у предшколском образовању	221	230	230
	Деца која похађају припремни предшколски програм	1016	1050	888
	Обухват деце припремним предшколским програмом %	100.7	107.5	103.6
Крушевац	Број објеката предшколског образовања	52	51	44
	Број деце у предшколском образовању	3289	3305	2981
	Број васпитача у предшколском образовању	245	238	234
	Деца која похађају припремни предшколски програм	1003	995	983
	Обухват деце припремним предшколским програмом %	93.2	94.2	99.9
Шабац	Број објеката предшколског образовања	54	49	48
	Број деце у предшколском образовању	3147	3268	3081
	Број васпитача у предшколском образовању	246	270	287
	Деца која похађају припремни предшколски програм	1128	1049	1061
	Обухват деце припремним предшколским програмом %	108.8	97.1	95.7

Извор: РСЈП

Графикон 7: Обухват деце ППП у граду Смедереву, период 2019-2021. година, изражен у %

ППП- припремни предшколски програм

Извор: Статистика образовања, РЗС

4.2.2. Основно и средње образовање

Објекте образовања у Смедереву чине установе основног и средњег образовања. На територији Града Смедерева постоје редовне основне школе (19 потпуних са 14 непотпуних подручних школа и Музичка школа „Коста Манојловић“ Смедерево). Такође, на територији града постоје 4 средње школе (Гимназија Смедерево, Техничка школа Смедерево, Економско-трговинска школа Смедерево, Текстилно-технолошка и пољопривредна школа „Деспот Ђурађ“ Смедерево) и једна специјалистичка школа (Медицинско-фармацеутска школа "Света Петка"). Све матичне основне школе су осморазредне, а подручне школе су углавном четвороразредне. Више и високо образовање се за сада одвија у оквиру неколицине истурених огранака, углавном приватних универзитета и факултета.

Табела 8: Преглед основног образовања у Смедереву у 2021. години

Назив показатеља	Вредност показатеља
Основне школе — матичне школе	19
Основне школе — подручна одељења	14
Ученици уписани у основне школе — матичне школе	
<i>у ниже разреде (I — IV)</i>	3577
<i>у више разреде (V- VIII)</i>	3906
Ученици уписани у основне школе — подручна одељења	
<i>у ниже разреде (I — IV)</i>	327
<i>у више разреде (V — VIII)</i>	105
Нето стопа обухвата основним образовањем (%)	95.3
Ученици који су завршили 8. разред основне школе	1036
Стопа завршавања основне школе (%)	98.7
Стопа одустајања од школовања у основном образовању (%)	0.3
Стопа одустајања од школовања у средњем образовању (%)	0,5
Број деце обухваћене основним образовањем за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом	70
Број одраслих обухваћених основним образовањем	47

Извор: Статистика образовања, РЗС

4.3. Здравствена заштита

Дом здравља Смедерево, као носилац примарне здравствене заштите у граду, пружа осигураницима превентивне, дијагностичке, терапијске и рехабилитационе услуге у циљу спречавања, сузбијања, раног откривања и лечења болести и повреда. Дом здравља Смедерево је специфичан по великом броју објеката у којима се грађанима пружају услуге здравствене заштите и њиховој разумејености.

Здравствене службе у оквиру Дома здравља су:

- Служба здравствене заштите одраслог становништва;
- Служба за здравствену заштиту радника са медицином спорта;

- Служба за кућно лечење и здравствену негу;
- Служба за здравствену заштиту деце;
- Служба за здравствену заштиту школске деце;
- Служба за здравствену заштиту жена;
- Служба за поливалентну патронажу;
- Служба социјалне медицине са информатиком;
- Служба та стоматолошку здравствену заштиту;
- Служба хитне медицинске помоћи.

Табела 9: Основни подаци о здравственој заштити у граду Смедереву, 2021. година

Назив показатеља	Вредност показатеља
Број лекара	240
Број лекара на 1 000 становника*	2.4
Лекари — здравствена заштита деце (на 1 000 становника)	1.7
Лекари — здравствена заштита школске деце и омладине (на 1 000 становника)	0.9
Лекари — здравствена заштита одраслог становништва (на 1 000 становника)	0.6
Стоматолози — стоматолошка заштита деце, школске деце и омладине (на 1 000 становника)*	0.7
Лекари — здравствена заштита жена (на 1 000 становника)	0.16
Обухват жена у току првог триместра трудноће савременом здравственом заштитом (%)	74.3
Обухват трудница патронажним посетама (број)	0.6
Број оболелих од туберкулозе	6
Инциденција туберкулозе (на 100 000 становника)	6.0
Процент деце која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота (%)**	91.7
Процент деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота (%)**	82.7

* Циљеви одрживог развоја- индикатор 3.с.1

** Циљеви одрживог развоја- индикатор 3.б.1

Извор: Институт за јавно здравље Србије

Табела 10: Основни подаци о здравственој заштити у граду Смедереву - упоредни преглед у градовима Смедерево, Крушевац и Шабац, период 2019-2021. године

Град	Назив показатеља	Вредност показатеља по годинама		
		2019	2020	2021
Смедерево	Укупан број доктора медицине у ЗУ	227	226	240
	Број доктора медицине на 1.000 становника	2.22	2.23	2.4
	Број лекара за предшколску децу на 1.000 предшколске деце	1.7	1.7	1.7
	Број лекара за одрасле на 1.000 одраслих	0.5	0.5	0.6

	Број стоматолога на 1.000 становника	0.25	0.24	0.23
Крушевац	Укупан број доктора медицине у ЗУ	350	356	358
	Број доктора медицине на 1.000 становника	2.91	2.99	3.05
	Број лекара за предшколску децу на 1.000 предшколске деце	1.1	1.2	1.2
	Број лекара за одрасле на 1.000 одраслих	0.7	0.7	0.7
	Број стоматолога на 1.000 становника	0.21	0.21	0.21
Шабац	Укупан број доктора медицине у ЗУ	294	287	277
	Број доктора медицине на 1.000 становника	2.67	2.62	2.56
	Број лекара за предшколску децу на 1.000 предшколске деце	2	1.5	1.5
	Број лекара за одрасле на 1.000 одраслих	0.6	0.5	0.6
	Број стоматолога на 1.000 становника	0.25	0.21	0.19

Извор: РСЈП

Просечна оцена задовољства корисника здравствене заштите града Смедерева у 2021. години, из Анализе коју објављује Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ (обрачуната као просек вредности 6 индикатора који се рачунају приликом ове анализе) износи 4,0 у односу на највишу оцену 5. Овај показатељ је задовољавајућ, али сведочи и о постојању простора за унапређење у области здравствене заштите у граду Смедереву.

4.4. Социјална заштита

У складу са Законом о социјалној заштити⁶, социјална заштита је организована друштвена делатност од јавног интереса чији је циљ пружање помоћи и оснаживање за самосталан и продуктиван живот у друштву појединаца и породица, као и спречавање настајања и отклањање последица социјалне искључености. Социјална заштита се креира на нивоу државне политике, као систем обавезних мера, стандарда и услуга које прописује држава, али и на нивоу локалних политика као систем ванинституционалних услуга и мера заштите, које се прописују и утврђују на нивоу јединице локалне самоуправе. У складу са тим, и финансирање услуга и мера социјалне заштите у Граду Смедереву потиче из два извора - државног и градског. На основу одлука Скупштине града Смедерева, из буџета Града финансира се: 8 видова материјалне подршке социјално угроженим грађанима, 11 услуга из области социјалне заштите, једнократна помоћ трудницама и породиљама, накнада трошкова за вантелесну оплодњу, повлашћена возња за: ученике средњих школа, студенте виших школа и факултета, лица преко 65 година живота, чланове удружења особа са инвалидитетом, чланова удружења ратних, мирнодопских и војних инвалида и цивилних жртава рата, као и програми удружења особа са инвалидитетом. Осим тога, Град обезбеђује и: стицање статуса енергетски угроженог купца, бесплатну правну помоћ и право на бесплатно коришћење обележеног паркинг места на јавним паркиралиштима за особе са инвалидитетом.

⁶ „Службени гласник Републике Србије“, број 24/2011 и 117/2022 – одлука УС

Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији становништва града Смедерева⁷ је 9,7% што је нешто испод вредности удела корисника социјалне заштите у укупној популацији у Подунавском округу која износи 10,5%, односно од тог удела у Републици Србији, који је износио 10,3%. Током 2021. године, у граду Смедереву било је 9.850 грађана који су у Центру за социјални рад (ЦСР) евидентирани као корисници. Нешто је већи удео жена корисника социјалне заштите у граду Смедереву у односу на мушкарце. Грађани који живе у урбаном подручју у већем броју су користили социјалну заштиту у односу на становнике руралног подручја. Од укупног броја корисника социјалне заштите у граду Смедереву, њих 66% живи у урбаном подручју, што је више од учешћа градског становништва у укупној популацији чији је удео око 57%.

Табела 11: Структура корисника социјалне заштите на активној евиденцији ЦСР, град Смедерево, 2021. година

Старосне групе	Градско		Остало		Укупно Градско	Укупно Остало	Укупно м	Укупно ж	Укупно
	м	ж	м	ж					
Деца (0-17)	883	835	494	383	1.718	877	1.377	1.218	2.595
Млади (18-25)	204	373	84	288	577	372	288	661	949
Одрасли (26-64)	1.116	1.911	674	1.059	3.027	1.733	1.790	2.970	4.760
Старији (65 +)	332	562	243	409	894	652	575	971	1.546
Укупно	2.535	3.681	1.495	2.139	6.216	3.634	4.030	5.820	9.850

ЦСР-Центар за социјални рад

Извор: Информациони систем за прикупљање обраду и анализу података „Аурора“, Републички завод за социјалну заштиту

Тренд кретања броја корисника социјалне заштите у граду Смедереву релативно је стабилан, мада је протеклих година био у благом паду. Број корисника је у периоду од 2015. до 2021. године опао за око 5% процената уз извесна колебања, нарочито 2018. године. Овакво кретање приближно је усаглашено са кретањем на нивоу целе Републике, где је број корисника у истом периоду опао за око 1,5% уз израженији раст 2018. године. Међутим, у Подунавском округу је битно израженији пад броја корисника. Наиме, овај пад је у 2021. години био нижи за 14.5% у односу на 2015. годину.

4.5. Култура

На територији града Смедерева културни живот грађана је на задовољавајућем нивоу. Наиме, у Граду постоје пет установа у области културе, и то: Центар за културу у Смедереву, Народна библиотека у Смедереву, Музеј у Смедереву, Историјски архив Смедерево и Регионални завод за заштиту споменика културе Смедерево. Такође, град је оснивач и јавног предузећа „Смедеревска тврђава“ Смедерево.

Напред наведене установе и јавно предузеће реализују културне програме града Смедерева који су подржани средствима из буџета града Смедерева и буџета Републике Србије. Захваљујући утврђеним културним програмима, град Смедерево је препознатљив на културној мапи Србије и

⁷ Примењен је процењен број становника за 2020. годину на основу података РЗС.

региона. С тим у вези, могу да се издвоје и манифестације и фестивали који су од значаја за Град као што су:

- Туристичко-привредна манифестација "Смедеревска јесен";
- Фестивал "Нушићеви дани";
- Фестивал "Театар у Тврђави";
- Фестивал "Дунав филм фест";
- Фестивал "Тврђава музике";
- Фестивал "Витезови и легенде";
- Манифестација "Светосавске свечаности";
- Манифестација "Ноћ музеја";
- Манифестација "Културно лето";
- Манифестација "Ликовна колонија графике";
- Манифестација "Сајам поезије";
- Међународни фестивал поезије "Смедеревска песничка јесен";
- Манифестација "Михољски сусрети села";
- Манифестација "Смедеревски новогодишњи програми".

Град Смедерево подржава културне активности и осталих субјеката у култури у складу са Законом о култури⁸, кроз суфинансирање пројеката у области културе и то за области утврђене наведеним законом: књижевност (стваралаштво, преводилаштво), музика (стваралаштво, продукција, интерпретација), ликовне, примењене, визуелне уметности, дизајн и архитектура, позоришна уметност (стваралаштво, продукција и интерпретација), уметничка игра – класичан балет, народна игра, савремена игра (стваралаштво, продукција и интерпретација), филмска уметност и остало аудио-визуелно стваралаштво, остала извођења културних програма и културних садржаја (мјузикл, циркус, пантомима, улична уметност и сл.).

Значајно је споменути и културно-историјске знаменитости, као што је средњовековна Смедеревска тврђава и други локалитети и споменици.

Град Смедерево, дакле, пружа садржаје у области културе који задовољавају потребе становништва, мада увек има места за побољшање садржаја и услова за реализацију културних програма. У том смислу, поред текућих питања који се односе на саму реализацију програма (организација, ресурси и сл.), Град је нарочито усмерен на решавање питања која се односе на инфраструктуру, а која се намећу кроз реализацију културних програма и потреба становништва.

4.5.1. Културна добра од значаја за град Смедерево

Сведочанство о историјском наслојавању Смедерева представљају „остаци културне баштине који данас чине реперне тачке његовог културног скелета“⁹, а **најистакнутија тачка је Смедеревска тврђава**, која је проглашена за непокретно културно добро од изузетног значаја. У непокретна културна добра од великог значаја уврштена су црква успења пресвете Богородице на Старом гробљу у Смедереву, зграда Окружног Суда у Смедереву и стара механа породице Младеновић у Сараорцу.

⁸ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016- испр., 6/2020, 47/2021 и 78/2021

⁹ Просторни план града Смедерева 2010-2015-2020 („Службени лист града Смедерева“, број 3/2011)

На територији града Смедерева за непокретна културна добра проглашени су: Тврђава Кулич, Шалинац, Црква Св. Георгија са споменичком целином градског трга, Смедерево, Црква Св. пророка Јеремије, Врбовац, Црква Св. Петра и Павла, Колари, Црква рођења пресвете Богородице, Липе, Црква Св. пророка Илије, Михајловац, Црква Св. арх. Гаврила, Осипаоница, Црква Св. Тројице, Враново, Зграда Општинског дома, Смедерево, Зграда Гимназије, Смедерево, Зграда прве Смедеревске кредитне банке, Смедерево, Механа породице Штерић, Осипаоница, Комплекс објеката Веронике Клонфер, Друговац, Кућа Љубомира Поповића, Колари, Кућа Миливоја Манасића, Радианац, Археолошки локалитет Орнице, Враново, Летњиковоц Обреновића на Плавинцу, са богатим виноградима изнад Дунава и. Вила Митинац, Смедерево.

Евидентирана културна добра која су у процедури за утврђивање распрострањена су на читавој територији града и обухватају различите категорије културне баштине (од просторно-историјских целина, преко појединачних објеката до археолошких локалитета), међу којима се својим значајем издвајају:

- Археолошки локалитет у Ландолу и остаци римског Лимеса (*Монс Ауреус, Винцеа*);
- Комплекс Старе железаре на Дунаву у Смедереву, као индустријско наслеђе,
- Остаци чаршије из XIX века у Смедереву, као просторна културно-историјска целина.

Поред овога, на подручју града Смедерева налазе се и други облици културног наслеђа - материјалног и духовног карактера, који употпуњују слику о богатству и вредности ове средине (покретна културна добра, меморијална места, јавни споменици и сл.). Истовремено, културно-историјско наслеђе Смедерева не може се посматрати издвојено из целине интегралне културне мапе Србије, па и ширег региона, те су међусобне везе на овим релацијама од виталног значаја.

4.6. Спорт

Институционални механизми који постоје у граду Смедереву, а задужени су за област спорта, пре свега су Скупштина града Смедерева, Градско веће града Смедерева, Комисија за финансирање потреба у области спорта на територији града Смедерева, Јавно предузеће Спортски центар Смедерево, „Спортска хала“ д.о.о.о., Спортски савез Смедерево, Савез за школска спортска такмичења и олимпијско васпитање Смедерево, Градски фудбалски савез Смедерево, школске и предшколске установе и друге организације.

У граду Смедереву, према последњим подацима коришћеним за израду аката у области спорта¹⁰, постоји 19 регистрованих грана спортова, од којих су, према броју клубова, најмасовнији фудбал, борилачки спортови, кошарка, одбојка и рукомет. Неки од спортова имају дужу традицију у нашем граду као што је стрељаштво, веслање и фудбал. Спортови у којима се постижу врхунски резултати су веслање, кик бокс и карате.

Полазећи од система на којем је уређено наше друштво, оптерећено питањима која се односе на финансијске и економске проблеме, активно бављење спортом захтева учешће личних финансијских средстава. У том смислу, грађани, а пре свега родитељи, увек прво истичу финансијски проблем због којих се не баве спортом. Такође, истиче се и то да бављење спортом захтева финансијска средства за чланарине, опрему и др. Имајући у виду наведено, а у складу са Законом о спорту¹¹, град Смедерево финансира 96 организација у области спорта за која издваја

¹⁰ Програм развоја спорта града Смедерева од 2015 до 2020. године

¹¹ „Службени гласник Републике Србије“, број 10/2016

значајна финансијска средства, чиме задовољава потребе грађана за бављењем спортом у одговарајућој мери.¹²

4.7. Верски објекти

Верска опредељеност становништва града Смедерева, према попису становништва из 2011. године, највећим делом је хришћанство – православне вероисповести (101.263), ислам (1.670), католичке (425) и протестантске (38)¹³.

Административно подручје града Смедерева покрива Подунавско архијерејско намесништво Српске православне цркве, са 16 црквених општина и 24 парохије. Црквену општину Смедерево чини осам парохија које покривају градске месне заједнице и то: Доњи Град, Плавинац, Свети Сава, Карађорђево Дуд, Ладна Вода, Славија, Царина, Папазовац и 25. мај, и два села - Кулич и Шалинац. Град Смедерево поседује парохијску цркву Светог Великомученика Георгија, изграђену 1854. године, цркву Успења Пресвете Богородице на Старом гробљу, подигнуту у 15. веку, цркву Светог Апостола и Еванђелиста Луке, изграђену 1999. године, парохијске канцеларије, парохијски дом. Остале црквене општине имају 16 цркава, од којих неке имају посебне културно-историјске особине и вредности.

4.8. Друге области – млади

Основни проблем младих на територији града Смедерева слични су са проблемима који су идентификовани и у Стратегији за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године., укључујући: незапосленост, корупцију, злоупотребу психоактивних супстанци, делинквенцију и криминал, алкохолизам, немогућност додатног образовања, недовољну информисаност, недостатак подршке, неукљученост у процесе одлучивања.

У граду Смедереву не постоје институционални механизми за спровођење политике према младима. Наиме, град Смедерево је 2009. године донео Одлуку о формирању Савета за младе¹⁴, и решењем Градског већа именовани су чланови Савета. Међутим, од 2020. године Савет је пасиван. Такође, Канцеларија за младе отворена је 2009. године, али је 2014. године остала без простора и од тада не функционише. У оквиру Одељења за јавне службе, Одсека за социјалну и здравствену заштиту, ипак, постоји једно радно место за послове за питања младих, али још увек није ангажован извршилац. Коначно, Град Смедерево је имао усвојен Локални акциони план за младе за период 2019-2022. године, као и буџетска средства за његово спровођење, међутим ниједна мера из наведеног документа није спроведена.

Имајући наведено у виду, град Смедерево ће у наредном периоду радити на успостављању институционалног оквира и механизма за спровођење јавне политике усмерене ка младима, те унапређењу њиховог функционисања. С обзиром на то да јавна политика усмерена ка младима има хоризонталан карактер, млади ће као циљна категорија бити обухваћени одређеним бројем мера предвиђеним и у оквиру осталих развојних праваца.

¹² Административни подаци града Смедерева - подаци Одељења за јавне службе Градске управе Смедерево.

¹³ Извор података: РСЗ

¹⁴ „Службени лист града Смедерева“, број 10/2009

5. ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

5.1. Привредна кретања

5.1.1. Степен развијености

Према Уредби о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину¹⁵, која на основу података органа надлежног за послове статистике и финансија утврђује степен развијености ЈЛС и разликује развијене и недовољно развијене регионе и јединице локалне самоуправе (разврстане у четири групе и девастирана подручја), град Смедерево припада другој групи (II) локалних самоуправа, чији је степен развијености у распону од 80% до 100% републичког просека. Истој групи припадају и градови Крушевац и Шабац, са којима се град Смедерево пореди у овом плану развоја.

Град Смедерево припада статистичком региону Јужне и Источне Србије у којем је вредност бруто-друштвеног производа испод вредности републичког просека.

5.1.2. ММСПП (сектор микро, малих и средњих предузећа и предузетника) основна кретања

У привредној структури Смедерева доминанту улогу имају микро, мала, средња предузећа и предузетници (ММСПП), и тиме представљају водећу снагу економског развоја. Такође, она стимулишу приватну иницијативу и предузетничке способности, флексибилна су услед њихове могућности брзог прилагођавања променама на тржишту, генеришу запосленост, утичу на све разноврснију економску активност, снабдевају велика предузећа, доприносе извозу и трговини и основни су чинилац развоја конкурентске економије.

Број активних предузетника стално се повећава из године у годину као последица константних подстицаја од стране Града. Такође, Акредитована регионална развојна агенција „Браничево-Подунавље“ (АРРА БП), као акредитована агенција у сарадњи са Владом РС, Министарством привреде и Регионалном Агенцијом Србије, реализује низ програма и активности у правцу пружања подршке сектору привреде и развоју ММСП и предузетништва у региону Подунавља и Браничева. Но, без обзира на релативно позитивно постојеће стање, неопходно је и даље подстицати ММСПП сектор кроз едукативно-информативну подршку.

Табела 12: Број предузетника на територији града Смедерева у периоду од 2019-2022. године

Број предузетника	2019	2020	2021	2022 ¹⁶
Активних	3.507	3.602	3.844	3.902
Новооснованих	431	362	519	256
Брисаних / угашених	281	269	284	196

Извор: Агенција за привредне регистре

¹⁵ „Службени гласник Републике Србије“, број 104/2014

¹⁶ Извор: Агенција за привредне регистре (АПР), Последње ажурно стање односи се на период 01.01.2022. - 30.06.2022. године

На територији града Смедерево послује преко 3.900 предузетничких јединица. Већина покрива области занатства и трговине, док мањи број предузетника послује у домену угоститељства и превоза. Нето ефекат нових предузетника је позитиван, више је предузетничких радњи отворено, него затворено.

Смедерево сваке године усваја Локални акциони план запошљавања, у сарадњи са Националном службом за запошљавање. Град обезбеђује 50% средстава за финансирање мера, док за других 50% конкурише код Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Једна од мера од значаја за развој предузетништва је мера „самозапошљавања“ и „запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих“. За обе мере су из градског буџета обезбеђена бесповратна средства у износу од 12.000.000,00 динара. Из наведеног се може закључити да је ситуација у граду Смедереву по питању предузетничке климе, релативно повољна.

Табела 13: Број привредних друштава на територији града Смедерева у периоду од 2019. до 2022. године

Број привредних друштава	2019	2020	2021	2022 ¹⁷
Активних	1.064	1.060	1.064	1.074
Новооснованих	68	57	60	30
Брисаних / угашених	283	61	50	14

Извор: Агенција за привредне регистре

5.1.3. Велики привредни субјекти

Смедеревска привреда у значајној мери раст заснива на приливу страних инвестиција, а модел јавно-приватног партнерства препознат је као метод за привлачење инвестора (укључујући Слободну зону доо Смедерево).

Смедерево делује у правцу креирања што повољније пословне климе за инвеститоре и препознатљивог пословног имиџа. Град је успео да привуче директне стране инвестиције, које данас представљају носиоце привреде Смедерева. Свакако, као најзначајнију, треба издвојити куповину Смедеревске Железаре од стране „*HBIS Group Iron & Steel*“, која је у 2021. години представљала водећег извозника.

Природне карактеристике и традиција дуга скоро један век у области црне металургије (САРТИД 1913) и металопрераде („Милан Благојевић“) определиле су правац привредног развоја Смедерева. Од већих и значајнијих привредних субјеката треба споменути: *Messer Tehnogas AD*, *PKC Wiring Systems doo Smederevo*, *HBIS Group Iron & Steel, A.D. Milan Blagojević Smederevo doo* (МБС), *Metech doo Smederevo*, *Kaizen doo Smederevo*, *Rosa Catene doo Smederevo*, *Carbotech Industrije doo Smederevo*, *doo Mayekawa SRB Smederevo*, *Kondor doo Smederevo*, *Steel Service Center doo Smederevo*, *Tomi Trade doo Smederevo*, *Mitan Oil* и друге.

Међутим, као један од ограничавајућих фактора за ефикасније привлачење инвестиција, истиче се проблем недовољно квалификоване радне снаге, као последица споре реформе система образовања, и неповољна старосна структура радне снаге.

¹⁷ Извор АПР-Последње ажурно стање односи се на период 01.01 - 30.06.2022. године

5.1.4. Спољна трговина (извоз)

Приликом сагледавања стања спољне трговине на територији Смедерева треба напоменути да су коришћени секундарни подаци за привредне субјекте који су регистровани на територији нашег града. У Смедереву послују и привредна друштва, која нису регистрована на територији града, али имају производне погоне на територији Смедерева (нпр. *HBIS Group Iron & Steel, Messer Tehnogas A.D.*) са великим учешћем у спољној трговини на нивоу Републике Србије.

Пословање Слободне зоне Смедерево д.о.о утиче на погодности привредног амбијента у Смедереву. Слободна зона је основана као облик јавно-приватног партнерства између града Смедерева и пет приватних привредних субјеката, а на иницијативу белгијске фирме „*Metech*“. Оно што Слободну зону Смедерево разликује од других зона је већинско учешће капитала приватних лица (привредних субјеката) и мањинско учешће капитала града. Слободна зона доо Смедерево, почела је са радом 2012. године, када се простирала на око 100 ха, а данас обухвата простор око 500 ха. У оквиру Слободне зоне послује 13 корисника (6 домаћих и 7 корисника чији су оснивачи страна правна или физичка лица). Број запослених се констатно повећава и у 2022. години је премашио бројку од 5.000 запослених. Ширење пословања Слободне зоне Смедерево утицало је и на смањење незапослености, односно на повећање запослености, као и општу слику извоза односно увоза.

Табела 14: Упоредни преглед производних корисника Слободне зоне Смедерево, 2022. година

Град	Број корисника-производна делатност	Други корисници
Смедерево	10	3
Крушевац	3	1
Шабац	13	

Извор: Подаци друштва за управљање слободним зонама Смедерево, Крушевац и Шабац

Пословање Слободне зоне Смедерево доо доприноси позитивном спољно-трговинском билансу Смедерева и утиче на свеукупну позитивну извозну слику. Вредност извоза из Слободне зоне Смедерево у 2021. години је 138.570.448,75 евра.¹⁸

Табела 15: Извоз-увоз, Смедерево, период 2017-2021. година

Показатељ	Јединица мере	Вредност показатеља по годинама				
		2017	2018	2019	2020	2021
Број привредних друштава	Број	1122	1273	1064	1060	1064
Укупан број извозника ¹⁹	Број	134	131	148	131	139
Број извозника, као % укупног броја активних привредних субјеката	%	11.9	10.3	13.9	12.4	13.1
Укупан извоз	У хиљадама РСД	8830652	13578756	17858630	16847043	26689656
Укупан број увозника	Број	180	197	199	195	204

¹⁸ Извор: Годишњи извештаји о пословању слободних зона, Управа за слободне зоне

¹⁹ Извозници који су регистровани на територији Смедерева

Број увозника, као % укупног броја активних привредних субјеката	%	16	15.5	18.7	18.4	19.2
Укупан увоз	У хиљадама РСД	5793036	6152765	7283478	8114850	11751710
Суфицит/дефицит	У хиљадама РСД	3037616	7425991	10575152	8732193	14937946
Покривеност увоза извозом	%	152.4	220.7	245.2	207.6	227.1
Обим спољнотрговинске размене ЈЛС	У хиљадама РСД	14623688	19731521	25142108	24961893	38441366
Годишње стопе раста извоза	%	-62.8	53.8	31.5	-5.7	58.4
Годишње стопе раста увоза	%	-69	6.2	18.4	11.4	44.8

Извор: РСЈП

Број извозника у периоду 2017-2019. године био је у порасту, с тим што 2020. године долази до благог пада, под претпоставком да је ово била последица пандемије Ковид-а 19, да би 2021. године поново дошло до повећања броја извозника, што се рефлектује и на повећање укупног извоза. У 2021. години остварен је суфицит у износу од 14.937.946.000 динара.

Посматрајући исте показатеље и за градове Крушевац и Шабац, уочава се да Крушевац има мању робну размену у односу на Смедерево и Шабац, с тим што Шабац остварује већи извоз/увоз у односу на Смедерево. Но, да би привреда уопште задржала постојећи ниво, потребно је пружити бољу подршку, нарочито сектору предузетништва и констатно побољшавати квалитет живота свих грађана Смедерева.

5.1.5 Просторна дистрибуција привредно-индустријских активности

Индустрија Смедерева концентрисана је у градском центру Смедерево (са насељем Радицац), док се само у појединим насељима руралног типа формирају нуклеуси привредно-индустријске делатности (Мала Крсна, Осипаоница).

У оквиру градског центра, индустријска активност одвија се доминантно у оквиру Индустријске зоне Смедерево, али и на појединачним издвојеним локалитетима већих привредних активности (пре свега комплекс *HBIS Group Iron & Steel*, лоциран јужно од урбаног центра, у насељу Радицац, на површини око 300 ха, или локација Старе железаре на површини око 20 ха која, лоцирана на обали Дунава и интегрисана у урбано ткиво, има значајна ограничења у даљем развоју).

Индустријска зона града обухвата простор Годоминског поља, источно и североисточно од урбаног центра, на укупној површини од око 900ха. Привредно-индустријске делатности у њој одвијају се у оквиру више просторних целина: традиционална, тзв. Стара индустријска зона са зоном око "Водовода", целина Индустријског парка, целина "Шалиначки пут", СПИЦ (Специјализовани производно-индустријски центар) итд. У Старој индустријској зони, на површини око 200 ха налазе се највећим делом некада велики, данас већим делом приватизовани и трансформисани привредни комплекси ("Милан Благојевић", *Metech doo Smederevo*, комплекс некадашњег машинског комплекса Фаграм, са данас активним већим бројем привредних субјеката, комплекс НИС Петрол - складиште нафтних деривата). Целину "Шалиначки пут",

површине око 45 ха, одликује доминантно пословање ММСП сектора. Истакнуто место у Индустијској зони има целина Индустијског парка на површини око 84 ха, која је доживела експанзију у последњих десетак година реализацијом већег броја директних страних инвестиција²⁰. Ова целина је усмерена на лаку прерађивачку индустрију високотехнолошких и еколошких критеријума, која је везана за дораду производа из постојеће структуре индустрије, са садржајима логистике (шпедиција, услужно складиштење, царињење и сл.). Већина привредних субјеката која послује у Индустијском парку послује и у режиму Слободне зоне Смедерево.

Укупно гледано, може се оценити да Индустијска зона Смедерева, са тренутно активним капацитетима на нешто више од трећине укупне површине (око 350 ха) пружа изразите могућности за даљи развој, са низом компаративних предности у виду изузетно повољног геосаобраћајног положаја са везом са важним паневропским коридорима и магистралном железничком пругом, у близини метрополитенског подручја Београда, али и са бројним могућностима за развој *greenfield* и *brownfield* инвестиција. Тренутна ограничења за достизање пуне просторне и функционалне заокружености представљају недовољна саобраћајна повезаност и незаокруженост саобраћајног система Индустијске зоне, као и недовољна инфраструктурна опремљеност, посебно у неизграђеним деловима Индустијске зоне. Како Индустијска зона представља кљични потенцијал града за повољан привредни и економски раст и развој, неопходно је даље улагање у њено просторно-функционално-саобраћајно заокруживање и инфраструктурно опремање.

Посматрајући претходно анализирано стање привреде, без пољопривреде, уочава се да је потребно јачање квалитетније комуникације и сарадње између приватног (ММСПП и велики привредни субјекти) и јавног (Градска управа Смедерево) сектора. Један од начина је реактивација Привредног савета.

5.2. Пољопривреда

На територији града Смедерева постоје повољни услови за развој пољопривредне производње јер је добро саобраћајно повезана, налази се у близини београдског тржишта, које је највеће у земљи, и поседује добре природне карактеристике. Од укупног расположивог пољопривредног земљишта, око 98% је обрадиво, од чега је близу петина прве и друге катастарске класе.

Када се детаљније анализира пољопривредна производња на територији града Смедерева, она се може поделити на шумадијски и моравски део. У шумадијском делу доминирају воћарска и виноградарска производња, док су у моравском делу најзаступљенија ратарска, повртарска и сточарска производња.

Табела 16: Општи показатељи стања пољопривреде у Смедереву, 2012. година

Назив показатеља	Јединица мере	Вредност показатеља у 2012. години
Број пољопривредних газдинстава	Број	7.107
Број пољопривредних газдинстава, као % укупног броја домаћинстава	%	20.36
Број пољопривредних газдинстава на 1000 становника	Број	66

²⁰ Директне стране инвестиције наведене у одељку 5.1.3 Велики привредни субјекти

Економска величина пољопривредних газдинстава	ЕУР	29.768.014
Економска величина пољопривредних газдинстава по газдинству	ЕУР	4.189
Коришћено пољопривредно земљиште	Хектар, ха	26.560
Коришћено пољопривредно земљиште, као % укупне површине општине	%	54.88
Коришћено пољопривредно земљиште по газдинству	Хектар, ха	3.7

Извор: РСЈП

Воћарско-виноградарска производња је од посебног значаја за подручје Смедерева. Економски значај виноградарства је одређен, између осталог, и околношћу да винова лоза може успешно да се гаји на теренима који нису погодни за рентабилну производњу других пољопривредних култура.

Табела 17: Основни подаци о пољопривреди у Смедереву, 2012. година

Показатељ	Вредност показатеља
Пољопривредна газдинства (број)	7107
Годишње радне јединице (број)	7159
Двоосовински трактори (број)	5286
Условна грла (број)	16918

Извор: Попис пољопривреде, РЗС

Винска историја Смедерева почиње још у римском периоду. У XV веку винограде у Смедереву ширили су деспот Стефан Лазаревић и Ђурађ Бранковић, а виноградарству је допринео и Милош Обреновић, који је на локацији летњиковца засадио 36 ха винове лозе. У другој половини XX века развоју виноградарства допринео је и Пољопривредни комбинат „Годомина“.

Табела 18: Коришћено пољопривредно земљиште, 2012. година, Смедерево (у ха)

Показатељ	ха
Окућница	172.15
Оранице и баште	20513.99
Воћњаци	4412.38
Виногради	380.97
Остали стални засади	3.49
Ливаде и пашњаци	1077.21
Укупно	26560.19

Извор: Попис пољопривреде, РЗС

Према попису пољопривреде из 2012. године, коришћено пољопривредно земљиште је 31.509 ха што чини 29,5% територије града Смедерева. Од укупне површине коришћеног пољопривредног земљишта, оранице и баште су под 22.875 ха (72,6%), воћњаци под 1.493 ха (4,7%), виногради под 475 ха (1,5%), ливаде и пашњаци 6.437 ха (20,4%).

Комасација пољопривредног земљишта спроведена је ранијих година у три катастарске општине: Сараорци, Лугавчина и Липе. У 2021. години окончане су активности на спровођењу комасације делова катастарских општина Шалинац, Кулич и Смедерево, на површини од 1.143 ха. Током

2022. године, на комасацији дела катастарске општине Скобаљ завршена је II фаза геодетско-техничких радова и започете су активности на III фази.

Пољопривредна производња је карактеристична за наш крај, а град Смедерево активно подстиче политику пружања подршке регистрованим пољопривредним произвођачима и до сада је у просеку годишње опредељивано око 3% од укупног буџета града. Стога, неопходна су даља улагања и подстицаји како би се стабилизовао доходак у пољопривреди, побољшала продуктивност и квалитет производа, унапредила техничко-технолошка опремљеност и постепено усклађивали стандарди са Европском унијом.

Ради побољшања приноса у воћарству потребно је наставити радове на изградњи система за наводњавање Удовичког платоа II и III фаза односно примарног цевовода, који ће спојити изграђен водозахват и црпну станицу на Дунаву са засадима воћа на територији Сеона и Удовица. Изградњом предметног система за наводњавање, очекује се повећање приноса воћарске производње (бресква, јабука, трешња, крушка и кајсија) и на тај начин повећање прихода индивидуалних пољопривредних произвођача, а самим тим и побољшање квалитета живота и рада становништва у руралним срединама.

5.3. Људски ресурси

5.3.1. Запосленост и структура запослености

Укупан број запослених у граду Смедереву према општини рада, у просеку је, у периоду 2017-2021. године, износио 28.610. Чак 80% становништва запослено је у правним лицима, код предузетника или самостално обавља делатност 17% становништва, док се остатак односи на индивидуалне пољопривреднике (3%).

Град Смедерево бележи највећи број запослених у Подунавском управном округу, са уделом од 61%. Наиме, Смедерево у односу на број запослених у Крушевцу и Шабцу има мањи број запослених али се уочава повећање броја запослених.

Табела 19: Упоредни преглед броја запослених у периоду 2017-2021.

Град	Назив показатеља	Вредност показатеља				
		2017	2018	2019	2020	2021
Смедерево	Број запослених	24.723	25.543	25.931	26.772	28.610
Крушевац	Број запослених	30.535	31.611	32.547	33.286	35.166
Шабац	Број запослених	30.921	32.978	34.334	34.728	35.723

Извор: РСЈП

Највећи број запослених на територији града Смедерева је у сектору прерађивачке индустрије и то 42%, што указује на изузетан значај ове делатности на територији Града. Након прерађивачке индустрије, значајан број запослених је и у сектору трговине 15%, сектору образовања 7% и здравственој и социјалној заштити са учешћем од 6%.

Табела 20: Регистровани запослени према општини рада, Смедерево, 2017-2021. година

Период	Регистрована запосленост - укупно	Запослени у правним лицима (у радном односу и ван радног односа)	Предузетници и запослени код њих и лица која самостално обављају делатност (у радном односу и ван радног односа)	Регистровани индивидуални пољопривредници
2017	24723	19472	4131	1120
2018	25543	20025	4502	1016
2019	25931	20361	4688	882
2020	26772	21227	4754	791
2021	28610	22801	5068	741

Извор: Подаци и прорачун на основу података Републичког завода за статистику

Укупан број запослених у граду Смедереву према општини пребивалишта, према подацима Републичког завода за статистику у 2021. години, износио је 32.077.

Табела број 21: Регистрована запосленост према општини пребивалишта, период 2017-2021. година

Период	2017	2018	2019	2020	2021
Смедерево	27.940	29.685	30.339	30.581	32.077

Извор: Подаци и прорачун на основу података Републичког завода за статистику

Посматрајући оба показатеља запослености: према општини рада и општини пребивалишта, уочава се пораст запослених.

5.3.2. Незапосленост и структура незапослености

Број незапослених лица смањује се из године у годину на територији града Смедерева. Укупан број незапослених лица на крају 2021. године износио је 3.735. Укупан број незапослених лица, према евиденцији Националне службе за запошљавање - Филијала Смедерево, стање на крају 2022. године, износи 2.889 лица, од чега је 1.715 жена. Из табеле испод, уочава се да се смањује број незапослених, али и да је учешће незапослених жена веће од мушкараца, као што је и на републичком нивоу.

Табела 22: Регистровани незапослени према полу – упоредни преглед Смедерево, Крушевац и Шабац, 2018–2021. година

Град	Назив показатеља	Јединица мере	Вредност показатеља			
			2018	2019	2020	2021
Смедерево	Незапослена лица	Број	5.153	4.455	4.468	3.735
	Незапослене жене, као % незапослених лица	%	56.8	56.4	56.8	59.6
Крушевац	Незапослена лица	Број	11.861	10.509	9.989	8.682

	Незапослене жене, као % незапослених лица	%	57.1	58.3	58.1	59.8
Шабац	Незапослена лица	Број	7.336	6.306	5.552	5.420
	Незапослене жене, као % незапослених лица	%	56.2	57.6	58.1	58

Извор: РСЈП

У Смедереву су посебно дефицитарни одређени образовни профили. На основу података Националне службе за запошљавање-филијала Смедерево, евидентна је све већа потреба за радницима у производњи, следећих образовних профила: бравари, заваривачи, машинбравари, шивачи, дизаличари, маневристи, машиновође, електроинсталатери. Све више младих људи или уопште не уписује средње стручне школе, за горе наведена занимања или не желе да се баве тим пословима када заврше своје школовање.

Што се тиче лица са високим образовањем, дефицитарни су професори математике, физике, немачког језика, магистри фармације, инжењери машинства и електротехнике.

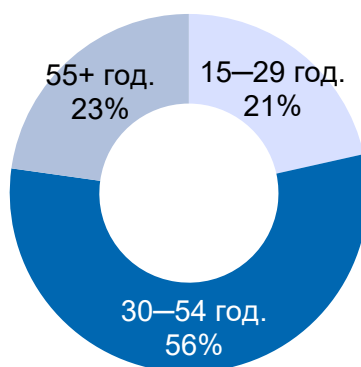
Табела 23: Квалификациона структура незапосленог становништва у Смедереву, 2019-2021. година

Стручна спрема	2019	2020	2021
Неквалификовани	1.456	1.470	1.182
Нижа стручна спрема и полуквалификовани	194	182	162
Квалификовани	955	962	810
Средња стручна спрема	1.263	1.212	1.046
Висококвалификовани	22	22	17
Виша стручна спрема	129	113	114
Висока стручна спрема	436	507	404
Укупно	4.455	4.468	3.735

Извор: Агенција за привредне регистре

У посматраном периоду, може се уочити благ пад незапосленог становништва према квалификационој структури у свим категоријама, што је, претпостављамо, резултат повећаног запошљавања.

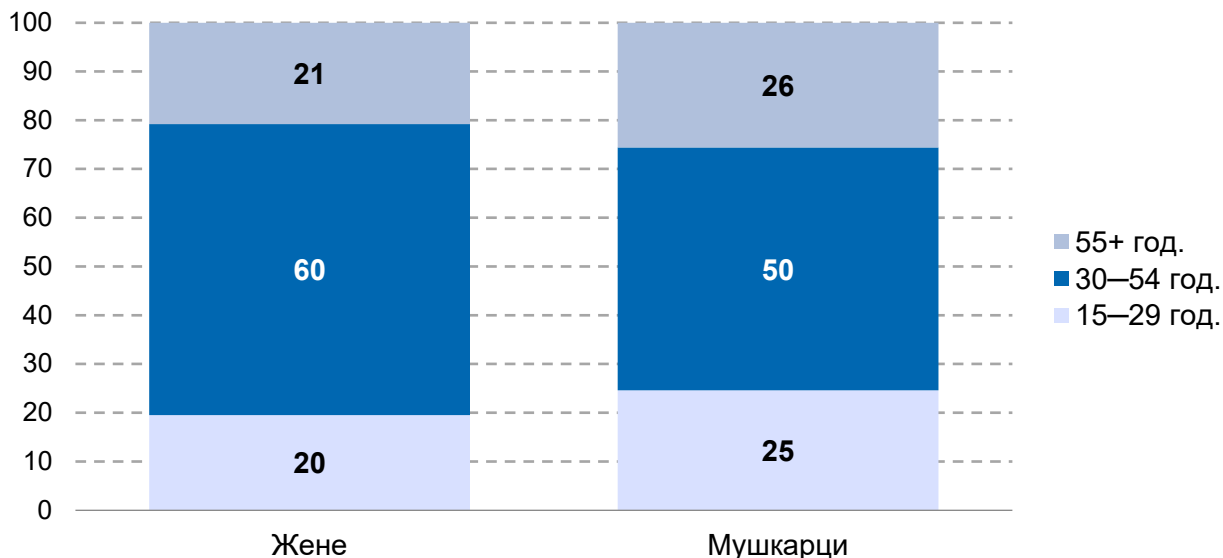
Графикон 8: Учешће незапослених према старосним групама у укупном броју незапослених, 2021. године

Извор: Национална служба за запошљавање

Највећи број незапослених представља становништво старости од 30 до 54 године. Потом следе старији од 55 година, са тенденцијом тежег запошљавања управо због година, али није занемарљив ни проценат незапослених младих људи старости 15 - 29 година.

Графикон 9: Учешће незапослених према старосним групама и полу у укупном броју незапослених, 2021. (%)

Извор: Национална служба за запошљавање

У укупном броју незапослених према старосним групама и полу, уочљиво је да су жене у незавиднијем положају од мушкараца и да су у већем броју у категорији незапослених.

5.3.3 Зараде

Према подацима за 2021. годину, просечна нето зарада у граду износи 61.615 РСД. Просечна зарада на нивоу града виша је од просека Подунавског управног округа (59.065 РСД), али је нижа од републичког просека (65.864 РСД). У поређењу са градовима Крушевац и Шабац, Град Смедерево благо предњачи и ближи је републичком просеку.

Табела 24: Просечна нето зарада у динарима – упоредни преглед Смедерево, Крушевац и Шабац, 2018-2021. година

Територија	Просечне нето зараде [РСД]			
	2018	2019	2020	2021
РЕПУБЛИКА СРБИЈА	49.650	54.919	60.073	65.864
Шабац	44.150	48.586	53.474	58.190
Крушевац	42.981	46.616	50.471	56.542
Подунавска област	46.598	51.125	54.454	59.065
Смедерево	49.611	53.511	56.930	61.615

Извор: Подаци и прорачун на основу података Републичког завода за статистику

6. ТУРИЗАМ

Туризам представља перспективну развојну шансу града Смедерева комплементарну са другим привредним гранама. Богатство природних, културних, историјских и етнографских специфичности којима обилује град Смедерево, определили су град за развој туристичких производа у оквиру – културног туризма, туризма догађаја, градских одмора, винског туризма, наутичког, сеоског, туризма специјалних интереса попут лова и риболова, спортског туризма, бициклизма и слично.

Смедерево има веома снажне потенцијале за развој културног туризма. Досадашњи туристички простор највише је био дефинисан на основу Смедеревске тврђаве, културног добра од изузетног значаја, али и отварањем Летњиковца династије Обреновић за туристичке посете, те приватних винарија у њеном окружењу. Од осталих градских туристичких атракција ту су: Трг Републике са културно-историјским споменицима, Храм Св. Георгија, Зграда општинског суда, Споменик палим борцима Првог Светског Рата, Комплекс на Старом гробљу где се налазе - Црква успења Пресвете Богородице из XV века, гроб Димитрија Давидовића, гробна капела смедеревског добротвора Дине Манчића по пројекту А. Бугарског и спомен-костурница жртвама петојунске експлозије по пројекту А. Дурока, Споменик жртвама експлозије муниције у Тврђави 5. јуна 1941., Карађорђево дуд, итд. Од установа у култури, које обогаћују туристичко-културну понуду града су: Музеј у Смедереву, Историјски архив, Центар за културу, зграда Гимназије, Народна библиотека итд. Имајући у виду наведено, не чуди што је културни туризам у Смедереву незаобилазан облик који је потребно брижљиво развијати у наредном периоду.

Смедерево је на туристичком тржишту препознатљиво и по бројним манифестацијама које се овде одржавају – Смедеревска јесен, Театар у тврђави, Дунав филм фест, Витезови и легенде, Тврђава музике, Нушићеви дани, Смедеревска песничка јесен и друге. Смедеревско Подунавље историјски је опредељено за развој винског туризма. Карактеристична је аутохтона сорта белог грожда Смедеревка, а може се сматрати и брендом Смедерева. Винска подручја са винаријама налазе се у непосредној околини града.

Као једна од потенцијалних препрека за развој укупне туристичке понуде Смедерева, посебно оне усмерене на туристе из других подручја, у Генералном урбанистичком плану наведен је проблем пратеће туристичке инфраструктуре. У овом смислу, од велике важности је оптимално решавање саобраћајних терминала за пријем и отпрему путника и то у свим видовима саобраћаја. Други аспект развоја туристичке инфраструктуре односи се на ревитализацију постојећих и изградњу нових смештајних капацитета. Неопходно је и уређење главног улаза у Тврђаву и измештање железнице, уређење Тврђаве и увођење инфраструктуре и постављање туристичке сигнализације и пешачке и путне. Један од значајних планираних пројеката за развој туризма је и изградња и уређење Марине у Смедереву, на ушћу Језаве у Дунав. На десној обали Дунава, у непосредној близини градског кеја, постављен је Путнички пристан Смедерево који је предат на управљање лучком оператеру, конзорцијуму “Ђердап услуге” а.д. Кладово *Emporio Team* доо Београд.

За промоцију и коришћење туристичких потенцијала града, као и за заштиту и одржавање Смедеревске тврђаве, задужено је Јавно предузеће „Смедеревска тврђава“ Смедерево. У оквиру предузећа послује и туристичко-информативни центар који пружа сервисно туристичке информације и продаје сувенира града. Град Смедерево нема своју активну туристичку организацију.

Табела 25: Број објеката и лежаја по врсти угоститељских објеката за смештај на територији града Смедерева у 2022. години

Врста угоститељских објеката за смештај	Хотел, мотел и сл.	Кућа, апартман, соба, сеоско туристичко домаћинство и сл.	Укупно
Број објеката	1	50	51
Број лежаја	29	557	586

* Извор: Апликација е-туриста, Одељење за привреду.

Напомена: Постоје објекти које се налазе у Смедереву али су регистровани у другој ЈЛС или при надлежном министарству, те нису укључени у бројеве из табеле.

Табела 26: Доласци и ноћење туриста, 2017-2021. година

Година	Смедерево - град					
	Доласци туриста			Ноћења туриста		
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни
2017.	12554	1729	10825	16393	3871	12522
2018.	14866	1653	13213	19590	4856	14734
2019.	5812	2047	3765	13376	4432	8944
2020.	2451	1709	742	5905	4294	1611
2021.	3440	1679	1761	10334	3669	6665

Извор: Републички завод за статистику Србије

Претходна табела представља резултат показатеља добијеног на основу месечног статистичког истраживања ТУ-11, које је укинута закључно са децембром 2021. године. На основу ограничене могућности увида у појединачне упитнике извештајних јединица/угоститељских објеката за смештај у 2018. и 2019. години, забележено је драстично смањење приватних соба за изнајмљивање у 2019. години, као и знатно мањи број евидентираних долазака и ноћења код страних туриста из Кине. Код промета осталих угоститељских објеката, врсте хотела и слично, забележено је повећање броја долазака/туриста, следствено томе и ноћења, али је то повећање анулирано на нивоу тотала за град Смедерево из већ поменутог смањења код изнајмљених/приватних соба.

Град Смедерево има јако велике и значајне туристичке потенцијале који су још увек недовољно неискоришћени, те у том смислу – туризам представља заиста један од кључних развојних праваца града Смедерева, а тиме и – простор за додатне инвестиције. Постоје, дакле, велике шансе и могућности за развој туризма у Смедереву, али у исто време треба радити и на решавању уочених проблема како би се туризам на овим просторима брже развијао. Не треба пренебрегнути ни чињеницу да се 2030. године обележава 600 година од изградње Малог града Смедеревске тврђаве. Стога ће Градска управа учинити све да до тада - спроведе планиране мере и постигне приоритетне циљеве у туризму као развојном правцу, како би Град, те 2030. године, прославио

не само поменути 600-годишњицу, већ и успехе постигнуте у претходном планском циклусу од 7 година током којег ће овај План развоја бити спроведен.

7. КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТРА

7.1. Систем водоснабдевања

Системом градског водоснабдевања потпуно је покривено подручје градског насеља Смедерево, са периурбаним насељима Удовице, Петријево, Вучак, Радицац, Липе и насељима Раља, Враново и Ландол, док остала сеоска насеља или немају решен систем водоснабдевања, већ користе индивидуалне системе - бунаре (села моравског правца), или имају аутономне насељске системе који воду добијају из локалних изворишта (села шумадијског правца).

7.1.1 Изворишта

Смедерево има једно од највећих и најквалитетнијих изворишта подземних вода у Србији-извориште „Шалинац“. Истражени капацитет изворишта је 1000 л/с и Водопривредном основом Републике Србије је дефинисано као регионално извориште које се може користити и за делимично снабдевање суседних места (Смедеревске Паланке, Велике плане, Жабара, Пожаревца, Београда). Тренутно је у експлоатацији седам бунара просечне дубине од 48-65м, капацитета 380 л/с, чија друга зона санитарне заштите (сумарни радијус дејства групе бунара) обухвата око 103 ха у зони Шалиначког поља, а процењује се да ће у завршној фази експлоатације (када ће бити активирани сви бунари) она износити око 180 ха. Додатно су изграђена још три бунара на овој локацији, током планиране прве фазе проширења изворишта.

Поред овог изворишта, у систему водоснабдевања Смедерева су још два изворишта, и то:

- Извориште "Годоминско поље" у обухвату данашње Индустијске зоне, капацитета 120 л/с, које формирањем индустријских садржаја у окружењу, али и релативно малим капацитетом за потребе развијања града - са активним једним од укупно 7 бунара, задржава функцију изворишта техничке воде, као и резервног изворишта у случају застоја у раду изворишта "Шалинац";
- Извориште "Радицац" у оквиру комплекса Железаре (*HBIS Serbia*), укупног капацитета 120 л/с, намењено пре свега за потребе процеса производње у Железари и снабдевање санитарном водом комплекса.

7.1.2. Постројење за припрему питке воде

У склопу система водоснабдевања Смедерева, тренутно функционишу два постројења за прераду сирове, односно припрему пијаће воде (ППВ), и то:

- ППВ у оквиру изворишта "Шалинац" са којег се тренутно вода дистрибуира до периурбаних насеља и насеља моравског правца која су укључена у градски систем водоснабдевања;
- ППВ у оквиру изворишта "Годоминско поље" у Индустијској зони, до кога се допрема сирова вода из изворишта "Шалинац" и са кога се прерађена вода дистрибуира до потрошача у градском подручју Смедерева.

7.1.3. Дистрибутивна мрежа

Укупна дужина водоводне дистрибутивне мреже у граду је више од 152км, са веома неповољном структуром када су у питању старост и врста цевовода.

7.2. Систем каналисања отпадних вода

Каналисање фекалних и атмосферских вода решено је једино у градском насељу Смедерево, и то не у потпуности. Остала насеља у административном подручју града немају изграђен систем каналисања и уопште дефинисан третман одвођења отпадних вода, већ је то решено изградњом индивидуалних септичких јама које се периодично празне, а отпадне воде се упуштају у најближи реципијент, без икаквог пречишћавања.

У Смедереву постоје два типа канализационе мреже, сепарациони и општи. За доњи део града (шири урбани центар) карактеристичан је општи систем у коме се атмосферске и фекалне воде прикупљају истим колекторима и воде преко црпне станице (ЦС) „Језава“ у Дунав. У ободним деловима града изграђена је мешовита мрежа која је у једном свом делу сепарационог карактера, али је и овај део мреже повезан на општи систем ужег градског подручја. У сваком случају, сакупљене отпадне воде уливају се у Петријевски колектор пречника 2000мм који се преко ЦС "Језава", лоциране непосредно поред Тврђаве, улива у Дунав без пречишћавања.

На подручју Индустијске зоне града Смедерева није изграђена канализациона мрежа. Раније изграђени привредни и други комплекси (у делу тзв. Старе индустријске зоне) индустријске, фекалне и атмосферске воде упуштају у дренажну каналску мрежу у склопу хидротехничког система Годоминско поље или директно у Дунав, без пречишћавања. Садржаји грађени у новијем периоду (посебно од 2000-тих година) имају нешто уређеније интерне системе каналисања, са раздвајањем и пречишћавањем фекалних и индустријских отпадних вода и упуштањем свих вода углавном у дренажну каналску мрежу. Последњих година, са интензивирањем градњом капацитета на подручју Индустијске зоне, све је већи притисак на постојећу дренажну мрежу која - у основи планирана за регулисање нивоа подземних вода Годоминског поља у режиму пољопривредног земљишта - више нема капацитета да прими сакупљене отпадне воде.

У складу са вишегодишњом проблематиком евакуисања отпадних вода, град Смедерево је предвидео изградњу Постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) за које је опредељена локација и прибављено земљиште у Индустијској зони, у непосредном залеђу Дунава, на површини око 6,4 ха. ППОВ, планираног капацитета 100.000 еквивалент јединица ЕЈ, треба да сакупи отпадне воде из градског подручја и Индустијске зоне и након пречишћавања упусти у Дунав. За наставак активности на изградњи неопходно је обезбеђивање финансијске подршке пројекту, пре свега кроз различите инвестиционе програме, као и подршка иностраних фондова.

Табела 27: Показатељи комуналне инфраструктуре – упоредни преглед градова Смедерево, Крушевац и Шабац, 2019-2021. година

Град	Показатељи комуналне инфраструктуре	2019	2020	2021
Смедерево	Дужина путева у км	177.32	177.32	176
	Домаћинства прикључена на водоводну мрежу, као % укупног броја домаћинстава	98.7	98.7	99.1
	Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава	71.8	71.8	71.8
Крушевац	Дужина путева у км	454.98	454.98	454
	Домаћинства прикључена на водоводну мрежу, као % укупног броја домаћинстава	95.2	95.2	95.2
	Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава	61	61	61

Шабац	Дужина путева у км	511.66	511.66	510
	Домаћинства прикључена на водоводну мрежу, као % укупног броја домаћинстава	71.8	72.6	72.8
	Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава	61.1	61.9	62.9

Извор: РСЈП

На основу поређења инфраструктуре (путеви, водоводна и канализациона мрежа) са другим градовима, може се рећи да је ситуација слична и у Смедереву. Процент домаћинстава прикључених на водоводну мрежу у Смедереву је највиши у односу на посматране градове, а проценат прикључених на канализациону у Смедереву је бољи.

7.3. Друга комунална инфраструктура

7.3.1. Систем даљинског грејања

Смедерево има даљински систем грејања којим су обухваћени највећим делом - објекти јавне намене и објекти вишепородичне градње на подручју ширег центра града, као и изоловане целине вишепородичне градње на периферији (насеље Папазовац, Царина и сл.). Незнатни број индивидуалних објеката прикључен је на овај систем.

Управљање даљинским системом и дистрибуција топлотне енергије поверени су ЈП Грејање Смедерево, у чијем систему је 14 котларница укупне инсталисане снаге 67,7 MW. Од наведеног броја 2 котларнице користе природни гас као енергент, а остале мазут (са укупним капацитетом резервоара око 1000м³). Укупна дужина изграђене топловодне мреже је око 5.000м (x2 јер се ради о двоструком систему топловода), а укупан број корисника којима испоручују услуге је око 5.000 домаћинстава.

Поред овога, постоје појединачни објекти јавне намене који имају сопствене котларнице, и то: основне и средње школе - укупно 9 котларница; дечији вртићи и установе у култури - укупно 9 котларница; објекат Опште болнице - сопствени систем (ЦНГ); објекат Суда - сопствена котларница (мазут).

Смедерево је започело припремне активности на изградњи градске топлане на природни гас као енергент - на локацији површине око 85 ари у Индустијској зони, за коју је урађен План детаљне регулације (ПДР) и предстоји израда техничке документације, прибављање земљишта и изградња. Топлана је прелиминарно планираног капацитета 36 MW са могућношћу проширења на још 36 MW. Предвиђено је да се на топлану повежу велики потрошачи у ужем градском подручју (пре свега јавни објекти који сада имају сопствене системе грејања), као и део постојећих котларница.

7.3.2. Гасоводна мрежа

Дистрибутивна гасоводна мрежа је изграђена на целом подручју Смедерева, укључујући и сеоска насеља (укупно око 600 км мреже). Снабдевање Смедерева природним гасом врши се преко магистралног гасовода РГ 01-10 Панчево-Смедерево, радног притиска до 50 бар и пројектованог капацитета 140 милиона м³, са 3 главне мерно регулационе станице (ГМРС) ("Велур", "Годомин" и "Радицац"). У урбаном градском подручју изграђена је дистрибутивна гасоводна мрежа у целости, док је у Индустијској зони изграђена још увек парцијално.

Поред наведеног, у систему гасификације града у функцији су и две мерно регулационе станице (МРС) у градском подручју ("Тврђава" и "Карађорђево брдо", док изграђене МРС "Царина" и „Југово“ још увек нису повезане на систем), као и МРС "Велур" у Индустијској зони. Преко ових МРС природним гасом се снабдевају потрошачи по систему широке потрошње.

У граду је укупно прикључено око 1.100-1.200 потрошача, од којих је највећи број индивидуалних домаћинстава и незнатан број потрошача у Индустијској зони. У структури потрошача (изван индустрије), дакле, доминирају индивидуална домаћинства/ потрошачи, јер су раније изграђени објекти колективне градње у ширем центру града прикључени на градски топловодни систем. У последње време је уочено да се све већи број појединачних нових вишепородичних објеката у централном подручју прикључује на гас по систему широке потрошње. Истовремено, у порасту је и тренд преласка индивидуалних објеката у централним, али и периферним деловима града са угља или дрва на гас као енергент за индивидуалне системе грејања. Међутим, ако се укупан број потрошача прикључених на гасоводну мрежу - стави у однос са укупним бројем домаћинстава у градском насељу Смедерево, који је према Попису становништва из 2011. године износио 21.634, закључује се да је степен прикључености домаћинстава на гасоводну мрежу - још увек низак.

Имајући све наведено у виду, садашња искоришћеност природног гаса као енергента, и поред изграђене дистрибутивне мреже, релативно је ниска. Ово је резултат, пре свега, непостојања довољног броја МРС преко којих би се мрежа снабдевала гасом. Пројектом гасификације Смедерева у градском подручју је предвиђена изградња 7-8 МРС, од којих су изграђене, како је већ наведено, само 4, а у функцији су 2. У наредном периоду очекује се активација и друге две изграђене МРС.

7.3.3. Електроенергетски преносни инфраструктурни систем

Снабдевање електричном енергијом града Смедерева врши се преко преносног система у надлежности ЕМС, који на територији града чини мрежа далековода напонског нивоа 400 кВ (ДВ 400 кВ бр. 401/1 Београд 8 - ТЕ Дрмно), 220 кВ (ДВ 220 кВ бр. 277 Београд 8 - Смедерево 3) и 110 кВ (ДВ 110 кВ бр. 101А/1 Београд 3 - Смедерево 2, 101Б/2 Београд 18 - Смедерево 2, 101А/2 Смедерево 2 - Смедерево 1, 101Б/3 Смедерево 2 - Смедерево 1, 101А/3 Смедерево 1 - Смедерево 4, 101А/4 Смедерево 4 - Костолац, 101Б/4 Смедерево 1 - Костолац, 110АБ Смедерево 2 - Смедерево 3), као и објеката трафостаница, и то: ТС 400/220/110 кВ "Смедерево 3"- Раља, ТС 110/35 кВ "Смедерево 1"- Булине воде, ТС 110/35 кВ "Смедерево 2"- Царина и ТС 110/10 кВ "Смедерево 4"- Индустијска зона.

Дистрибутивни систем електричне енергије, у надлежности ЕПС Дистрибуција-ЕД Смедерево, који се напаја са горе наведеног преносног система, чини мрежа далековода напонског нивоа 35 кВ и 10 кВ и објекти - трафостанице, и то у обухвату ГУП Смедерево 7 ТС 35/10 кВ и преко 380 ТС 10/0.4 кВ. Нисконапонска мрежа 1(0.4) кВ у градском подручју изграђена је претежно као надземна, а мањим делом подземна, у укупној дужини око 1.000 км. Сукцесивном изградњом нових ТС 10/0.4 кВ обезбеђује се уредно снабдевање потрошача електричном енергијом.

7.3.4. Телекомуникациони инфраструктурни систем

На подручју које покрива територије града Смедерева, општине Велика Плана и општине Смедеревска Паланка, у функцији је телекомуникациона опрема различитих перформанси које обезбеђују висок квалитет услуга крајњим корисницима.

Главна аутоматска централа - ГАТЦ Смедерево смештена је у градском центру Смедереву и функционише преко два система: Централа - Алкател Е10, са 5 истурених степена, од чега три у градском насељу Смедерево - ИЦ Царина, ИС Папазовац и ИС Југово.

Транспортна телекомуникациона мрежа изведена је у ПДХ, СДХ и ВДМ технологији мрежом оптичких каблова који повезују истурене степене са главним централама, ИП уређаје са рутером Смедерево у прстенастој структури која се користи као медијум за повезивање наведених система.

Транспортном оптичком мрежом каблова се од ТКЦ Смедерево остварује телекомуникациони саобраћај према крајњим аутоматским централама (КТЦ), према МСАН уређајима (укупно 7 МСАН уређаја у градском подручју) и према МИПАН уређајима (укупно 20 МИПАН уређаја у градском подручју).

На подручју града Смедерева инсталирано је: 22.551 директних телекомуникационих прикључака, 22.194 хДСЛ/ПОТС прикључака, 682 (2Б+Д) ИСДН прикључака, 17 (30Б+Д) ИСДН прикључака, 576 АДСЛ/ИСДН прикључака и 135 СХДСЛ прикључака.

На ширем подручју градског језгра изграђена је оптичка ГПОН мрежа која је повезана на 3 ОЛТ уређаја у ТКЦ Смедерево. Укупан капацитет ГПОН мреже је 16.789 оптичких влакана. Укупан инсталирани капацитет ОЛТ уређаја је 560 портова.

7.3.5. Мобилна телефонија и КДС

Стање покривености територије Смедерева мрежама мобилне телефоније је на веома задовољавајућем нивоу, а присутни су различити оператери мобилне телефоније (МТС, Јетел, А1, Орион итд.), који услуге корисницима пружају путем мреже базних станица и изграђене подземне оптичке мреже.

На подручју Смедерева постоји релативно развијен кабловски дистрибутивни ТВ систем, односно вишенаменски широкопојасни телекомуникациони систем намењен дистрибуцији радио и телевизијског сигнала и истовремено пружању широкопојасних интерактивних/двосмерних сервиса корисницима. Савремени КДС је комплексна целина, подразумева коришћење најновијих савремених технолошких решења и свој пун значај добија интеграцијом у јединствен систем на глобалном нивоу. Овај сиситем се перманентно развија од стране појединачних оператора који пружају услуге на овом подручју.

7.4. Комунални системи и површине

7.4.1. Управљање комуналним и другим отпадом

Организовано сакупљање комуналног отпада на територији Смедерева обавља ЈКП "Зеленило и гробља" и овим системом обухваћено је подручје градског насеља Смедерево са Индустријском зоном и периурбаним насељима у окружењу, и то до обилазнице (Петријево, Вучак, Удовице, Колари).

Сакупљени отпад одвози се на неусловну депонију - сметлиште у Годоминском пољу.

Плански предметна локација предвиђена је за затварање, санацију, рекултивацију и ремедијацију. Град Смедерево је - у складу са Одлуком Владе Србије о заједничком и свеобухватном сакупљању и депоновању комуналног отпада - определио локацију за изградњу трансфер станице за комунални отпад у Годоминском пољу. На локацији од 1,7ха започети су припремни радови.

У сеоским насељима која нису обухваћена организованим системом одлагања комуналног отпада не постоје прописно уређене површине за ове намене, а евидентне су дивље депоније готово у свим насељима.

Отпад из индустрије, са карактеристикама опасног отпада, није у систему организованог управљања на нивоу локалне самоуправе, већ се одлаже у оквиру појединачних радних комплекса. И поред постојања прописа у области управљања опасним отпадом (привремено складиштење и предаја овлашћеним операторима), претпоставка је да део овог отпада завршава на депонији у Годоминском пољу, а део и на разним дивљим депонијама или у водотоцима.

Смедерево нема уређену локацију за одлагање комуналног муља, те се истакла аутоцистерни и друге механизације са овом врстом отпада одвија неконтролисано. Плански је локација за истаклаште комуналног муља предвиђена у оквиру планираног Постројења за пречишћавање отпадних вода (ПШОВ) у Индустријској зони.

7.4.2. Гробља

Градски центар Смедерево делатност сахрањивања обавља на три локације на територији града - Старо гробље - у централном градском подручју, на површини око 2,3 ха, Ново гробље - на периферији насеља Царина, на површини око 11,5 ха и Централно гробље - на обилазници, изван урбаног подручја, које је почело са радом 2019. године. Старо и Ново гробље немају могућност ширења просторних капацитета и на њима се сахрањивање обавља искључиво у оквиру већ постојећих гробних места. Централно гробље планирано је на укупној површини око 46 ха, од чега је прва фаза предвиђена на око 10,5 ха. Прибављено је земљиште, делимично уређена локација и делатност сахрањивања се одвија на површини око 4,5 ха (1. етапа прве фазе гробља). У плану је даље уређење и опремање на активираној површини и прибављање земљишта за заокруживање прве фазе.

Сахрањивање у сеоским насељима обавља се на локалним гробљима која најчешће нису адекватно уређена и опремљена, а постоји и изразит дефицит у површинама и потреба за проширењем локација.

7.4.3. Сточна гробља

Смедерево нема опредељену и прописно уређену локацију за сточно гробље, већ се одлагање уинулих животиња одвија неконтролисано. За случај појаве епидемија заразних болести сточног фонда, Град је определио површину за прописан укоп ових остатака на делу локације Јелен до, у близини обилазнице, а за системско решење овог проблема плански је предложена локација у сеоском/периурбаном насељу Липе.

7.4.4. Пијаце

У градском подручју Смедерева постоје две организоване зелене пијаце и једна робна пијаца, које функционишу у систему ЈКП "Зеленило и гробља". Промет стоке и животиња периодично се организује на локацији поред робне пијаце, али не постоји јединствена прописно уређена површина за ове намене.

У већини сеоских насеља постоје локално организоване и делимично уређене површине зелених пијаца и повремене организоване сточне пијаце.

7.4.5. Зоохигијена

На територији Смедерева у функцији је прихватилиште за псе које се налази на локацији и њиме управља ЈКП „Зеленило и гробља“. Прихватилиште је капацитета око 100-150 животиња и у њему се врши привремено збрињавање и основна ветеринарска нега паса луталица, што није довољно јер процењени број паса луталица у градском подручју износи око 300 и стално се повећава.

У близини ове локације налази се изграђено и делимично опремљено постројење за сакупљање споредних производа животињског порекла, које поред потреба града Смедерева, може да задовољава и потребе ЈЛС у окружењу. Постројење још увек није у експлоатацији.

7.5. Саобраћајни систем

По питању развоја саобраћаја Смедерево има бројне повољне услове готово у свим видовима саобраћаја. У овом простору се укрштају многобројни саобраћајни правци од значаја за Европу, Републику, регион и сам град. Најважнија компонента је сучељавање два важна паневропска саобраћајна коридора - копненог X (Аутопут Е-75) и водног VII (река Дунав), што даје додатни квалитет и омогућава мултимодалност саобраћајних видова који дају додатну развојну шансу Смедереву као регионалном центру Србије.

7.5.1. Друмски саобраћај

Саобраћајни значај републичких, али и европских вредности дају државни путни правци – државни путеви I реда: ДП IА А1 (Е-75), ДП IБ 14, ДП IБ 33 (укупно 66,4 км) и државни путеви II реда: ДП IIА 153, ДП IIА 155, ДП IIА 158, ДП IIБ 352, ДП IIБ 377 (укупно 96,5 км).

Смедерево је један од ретких градова који има изграђене транзитне путеве ван градског језгра.

Према категоризацији општинских путева и улица на територији града Смедерева, општински путеви категорисани су као општински путеви I реда (укупне дужине 72,5 км) и општински путеви II реда (сви општински путеви који нису категоризовани као општински путеви I реда). Унутар градског насеља Смедерево градске саобраћајнице су категорисане као градске магистрале, улице I реда, улице II реда и стамбене улице - укупне дужине готово 220 км.

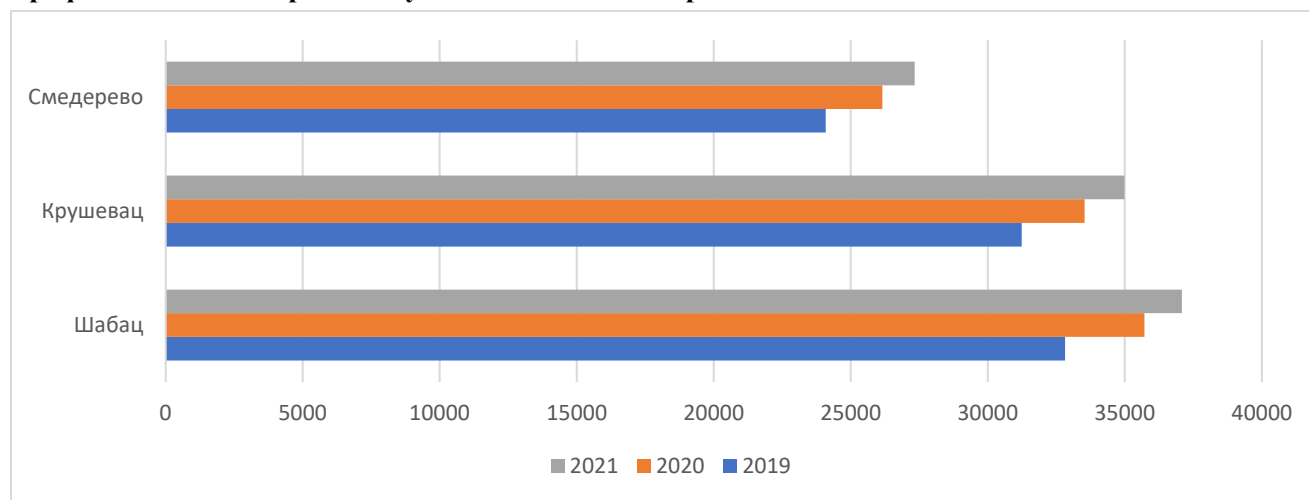
Општи квалитет саобраћајне мреже на територији града није задовољавајући. У оквиру мреже општинских путева коловози су често у лошем стању, изграђени без потпуног профила, а незадовољавајућа је и опремљеност путева путним објектима (вертикалном и хоризонталном сигнализацијом) и пратећим услужним садржајима (саобраћајна и туристичка сигнализација, информациони пунктови, сервиси). Већина општинских путева који пролазе кроз сеоска насеља, као и насељске саобраћајнице, нема тротоаре или пешачке стазе. Одређени број локалних путева не задовољава тренутне потребе за кретањем и онемогућава квалитетне везе између насеља.

Градска саобраћајна мрежа је нешто бољег квалитета. У највећој мери су очувани коридори градских магистрала, са изузетком градског центра где густо изграђена урбана структура често ограничава њихове пуне профиле. Један од изразитих проблема у градској саобраћајној мрежи је деоница државног пута кроз само насеље (насеља Папазовац и Липе 2) - незавршен правац државног пута који повезује ДП IБ 14 (Друга липска рампа) и ДП IIА 153 (прикључак на Аутопут Е-75), што узрокује транзитна кретања и мешања са градским саобраћајем у овом делу града. Додатну специфичност представља укрштање овог пута са железничком пругом, што значајно умањује квалитет, а пре свега безбедност саобраћаја. Градска саобраћајна мрежа нижег ранга је променљивог квалитета, како у погледу остварених профила, тако и у погледу квалитета

коловоза, постојања тротоара, опреме пута и др. Изражен је и проблем заокружености градског саобраћајног система у смислу континуитета локалног кретања у правцу исток-запад, те је потребно успоставити најмање два градска полупрстена.

Посматрајући регистрована моторна и прикључна возила (конкретно путничка возила) у периоду од 3 године уочава се све већи пораст за који је неопходно да га прати и развитак и побољшање друмског саобраћаја, у свим видовима.

Графикон 10: Регистрована путничка возила за период 2019-2021

Извор: РЗС

7.5.2. Железнички саобраћај

Железнички саобраћај је један од значајних елемената саобраћајног система Смедерева. Готово сви рангови пруга присутни су у систему. Главни правац представља магистрална пруга Е-85 Београд-Мала Крсна-Ниш која Смедерево повезује са Европом и развојном осовином - коридором Х. Железничко чвориште Мала Крсна је једно од најперспективнијих у Републици. Преко њега крак пруге повезује Смедерево са источним делом Републике - регионални железнички правац Пожаревац-Бор.

У оквиру градског насеља Смедерево постоји локална пруга Смедерево-Мала Крсна, која је у функцији теретног и путничког саобраћаја. Овом пругом, преко железничке станице "Радицац", остварује се и железничка веза Железаре (*HBIS Serbia*) са државном железничком мрежом. Од пруге Смедерево-Мала Крсна одваја се и једноколосечна електрифицирана пруга кроз Индустијску зону (дужине око 5км) до локације нове Луке непосредно низводно од моста преко Дунава, са планираном теретном железничком станицом. Локална пруга се завршава у центру града, железничком станицом "Смедерево" која је чеоног типа и налази се непосредно уз Тврђаву, а користи се као путничка и теретна.

Квалитет пруга на територији Смедерева је неуједначен. Магистрална пруга која се на територији града пружа од Водња до Сараораца је недавно рехабилитована. Локална пруга Смедерево-Мала Крсна генерално је ремонтвана 2002. године и до станице "Радицац" је у добром стању. Проблем на овој прузи представљају нелегални (необезбеђени) пешачки и путни прелази, чиме је угрожена безбедност на једном делу пруге. На путевима, који су у надлежности града Смедерева, предузете

су мере на санацији прелаза и сукцесивно ће се мењати и постављати адекватна сигнализација у циљу побољшања исте.

У привредном смислу, железнички саобраћај требало би да је најјача саобраћајна грана привреде. У станици "Радицац" региструје се највећи обим промета у Србији, што је углавном резултат транспортних токова Железаре.

7.5.3. Речни саобраћај

Град Смедерево, захваљујући географском положају на два паневропска коридора, али и дужини припадајуће обале Дунава од око 22км, има изразите потенцијале за развој водног саобраћаја и водне инфраструктуре градског, регионалног, националног и међународног значаја.

Смедерево је једна од укупно 9 међународних теретних лука на територији Србије. Лучка делатност се одвија на локацији старе Луке у центру града (потес пристаништа, непосредно узводно од Тврђаве), и то за потребе железаре (*HBIS Serbia*), док се на локацији нове Луке (низводно од моста преко Дунава, у Индустијској зони) тек гради лучка инфраструктура и супраструктура за индустријске потребе. Постојећа лука у центру града располаже претоварним капацитетима којима је могуће остварити највише 1,5 милион тона терета годишње. Локација, расположивост простора и степен техничко-технолошке опремљености представљају ограничавајући чинилац даљег развоја. Из ових разлога, као и услед изразите некомпатибилности са градским функцијама у централној градској зони, приступило се изградњи и опремању нове локације Луке низводно од моста.

Поред наведених капацитета, постоји и приватна теретна лука *Tom Trade*, непосредно узводно од моста, као и појединачна места за претовар којима је одобрена делатност (терминали за течне терете НИС и *MitanOil* у Индустијској зони, за течни нафтни гас (ТНГ) непосредно узводно од Старе железаре (ЛПГ Петрол).

Сви наведени капацитети уврштени су у лучко подручје, које је утврђено Уредбом о утврђивању лучког подручја луке у Смедереву.

Поред наведеног, истом Уредбом је утврђено и међународно пристаниште за путнички саобраћај, и то на локацији у оквиру постојећег пристаништа у центру града. За потребе путничког (односно туристичког) речног саобраћаја у склопу целине постојећег пристаништа постављен је туристички пристан 2016. године.

У оквиру речне инфраструктуре на територији града од значаја је и планирана Марина за средња и мала пловила, на локацији ушћа Језаве у Дунав, непосредно источно од Тврђаве. Постојећа акваторија марине тренутно се неусловно и неорганизовано користи за сидрење малих пловила - чамаца. Планирана марина је предвиђеног капацитета до 150 пловила, плански предвиђена за категорију 2/3 сидра. За садржаје у оквиру Марине (готови за прихват пловила, управа, потребна инфраструктура, као и пратећи садржаји - базен, хотел итд.) израђена је Студија изводљивости и донет план детаљне регулације који представља основ за израду потребне документације и реализацију садржаја.

7.5.4. Ваздушни саобраћај

У овом виду саобраћаја препознаје се шанса за даљи развој, јер постоји језгро развоја у једном, за сада спортско-пољопривредном аеродрому. Аеродром је лоциран на источном рубу градског насеља (4 км удаљен од центра града), непосредно уз правац државног пута ДП ИБ 14. Према

класификацији прописа у области ваздушног саобраћаја, аеродром је категорије 2Б - са земљаном полетно-слетном стазом дужине 1000 м, за неинструментално летење.

Аеродром има могућност осавремењавања, делимичног продужења писте и проширења садржаја, уз могућност већег коришћења у привредно-пословне и туристичке сврхе, с обзиром на положај у односу на саобраћајну мрежу града и чворишта развоја - нова Лука, железничка станица, Индустијска зона, урбано језгро.

8. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

8.1. Отпад и управљање отпадом

Организовано сакупљање отпада на територији града Смедерево обавља се на следећим подручјима: центар града, круг приградских насеља до насеља Вучак, до обилазница (Петријево, Колари; Ковински пут, Ковински мост), Индустријској зони и селу Радинац. Послове организованог сакупљања отпада обавља ЈКП „Зеленило и гробља Смедерево“ – радна јединица „Чистоћа Смедерево“. Услугом организованог сакупљања отпада обухваћено је 18.000 корисника и 2.000 правних лица. ЈКП „Зеленило и гробља“ поседује дозволу за сакупљање, транспорт, складиштење и третман папирног и пластичног отпада и металне амбалаже, а у оквиру предузећа постоје два организационе јединице, који обављају послове прикупљања и санације отпада: Одељење рециклаже и Рециклажни центар. За прикупљање рециклабилног отпада постављено је укупно 62 жичана контејнера, на 52 локације.

Депоноване комуналног и осталог отпада на територији града врши се на депонији у кориту реке Језаве – Годоминско поље (површина 5 ха), која се налази на удаљености од 2 км од центра града. Град Смедерево нема легално изграђену депонију и трансфер станицу, постројење за прикупљање и рециклирање комуналног и другог отпада. Депонија у Годоминском пољу је непрописно регулисана, нехигијенска, без дозволе за депоноване, а не испуњава ни основне здравствене и еколошке услове за експлоатацију. Служи за дневно одлагање око 520 м³ комуналног отпада а висина наслага депонованог отпада је на одређеним местима и преко 15 метара. Постојање ове депоније представља не само еколошки и здравствени проблем већ и шири безбедносни проблем по локалну заједницу имајући у виду да поред депоније пролазе и делови битне градске инфраструктуре за пружање услуга: гасоводна мрежа, цевоводи водоводног система и високонапонски далековод. Поред депоније Годоминско поље, на територији града налази се још 15 дивљих депонија. На територији већине сеоских месних заједница не постоји организовано сакупљање, одлагање и одношење отпада, а у сеоским подручјима налази се укупно 27 „дивљих“ депонија (Враново, Радинац, Скобаљ, Сараорци, Осипаоница, Михајловац, Добри до, Раља, Врбобац, Колари, Луњевац, Суводол, Биновац, Вучак, Ландол, Лугавчина, Липе, Шалинац, Кулич, Мала Крсна, Сеоне, Бадљевица, Водањ, Петријево Удовице, Мало Орашје и Друговац).

Постојање нелегалних и дивљих депонија и њихова широка територијална распрострањеност на територији града значајно угрожава животну средину. Последице угрожавања локалне животне средине су: негативан утицај на ваздух услед издвајања депонијског гаса, повећава се концентрација загађујућих материја у ваздуху, негативан утицај на загађење земљишта услед продирања процедног филтрата из тела сметлишта и загађење услед продирања метана и угљендиоксида, негативан утицај на подземне и површинске воде и негативан утицај на здравље људи, како грађана који живе и раде у подручјима близу нелегалних депонија, тако и лица која раде на сакупљању, транспорту и селекцији отпада.

8.2. Ваздух и квалитет ваздуха

Главни проблем у области заштите животне средине у граду Смедереву је загађење ваздуха (аеро-загађење) загађујућим материјама: суспендоване честице, CO₂, NO₂, тешким металима и бензо(а)-пиреном. Највећи загађивачи ваздуха - извори аерозагађења су: индустријска постројења на територији града, индивидуална ложишта и котларнице, и саобраћај.

На основу података из Годишњег извештаја о стању квалитета ваздуха у Републици Србији 2021. године²¹, Министарства заштите животне средине Републике Србије и Агенције за заштиту животне средине, утврђено је да је у агломерацији Смедерево, ваздух био III категорије, прекомерно загађен, услед прекорачења граничних вредности суспендованих честица PM₁₀ и PM_{2.5}.

Табела 28: Резултати мониторинга концентрација суспендованих честица PM₁₀ у изабраним градовима Републике Србије, током 2021. године

PM ₁₀	Средња годишња вредност	Број дана са > 50 µg/m ³	Максимална дневна вредност	36 ' у низу максималних дневних концентрација	Расположивост, %, података у 2021. години
Ваљево ЗЗЈЗ (Ј)	64	174	317	130	100
Нови Пазар	55	151	222	112	96
Ваљево	51	147	262	92	99
Краљево Полицијска управа (Ј)	41	88	229	78	98
Београд Винча (Ј)	41	71	143	65	99
Смедерево Раља Домаћинство Илић (Ј)	40	85	126	72	100
Бор Брезоник (Ј)	40	98	167	68	99
Суботица АПВ	40	76	164	65	97
Бор Југопетрол (Ј)	39	94	155	77	100
Ужице (Ј)	39	83	224	77	97
Београд Обреновац ГЗЗЈЗ	39	80	148	64	100
Смедерево Радицац	56	146	201	91	83
Смедерево Царина	48	117	232	76	86

Извор: Годишњи извештај о стању квалитета ваздуха у Републици Србији 2021. године, Министарства заштите животне средине Републике Србије и Агенције за заштиту животне средине

Током 2021. године, прекорачења дневних граничних вредности забележена су на мерним местима: Ваљево ЗЗЈЗ (Ј) 174 дана, Нови Пазар 151 дан, Ваљево 147, Смедерево Радицац 146 дана. Највеће дневне концентрације PM₁₀ измерене су на станици Ваљево ЗЗЈЗ (Ј) 317 µg/m³.

Највећи загађивач у оквиру групе индустријских постројења у Смедереву је Железара, из које се емитују прашкасте материје на простору фабрике и у непосредном окружењу. Непосредна последица је повећана концентрација суспендованих честица прашине. Честице се емитују у више фаза производног процеса. Иако је Железара инсталирала уређаје за пречишћавање ваздуха који ваздух пречишћавају пре увођења у емитере и испуштања у атмосферу, као и уређаје за пречишћавање отпадних гасова и ваздуха, неопходно је стално мерење емисије прашкастих материја, угљен-моноксида, сумпор-диоксида и азотних оксида.

Озбиљан еколошки проблем представљају и индивидуална ложишта и котларнице, односно производња и дистрибуција топлотне енергије на територији града. Топлотна енергија се производи и дистрибуира из 12 блоковских котларница, а укупна инсталисана снага извора је 68,26 MW са 29 котловских јединица и 80 подстаница. Основни енергент је мазут. ЈП „Грејање Смедерево“ снабдева топлотном енергијом око 5.000 стамбених јединица укупне грејне запремине 685.849,83 м³ и пословне просторе грејне запремине 141.053,12 м². Топлотном енергијом се снабдева укупно шест буџетских корисника града. Стационарни извори загађивања

²¹ http://www.sepa.gov.rs/download/Vazduh_2021.pdf

ваздуха нису усклађени са захтевима и стандардима који важе на републичком нивоу у погледу емисије азотових оксида, емисије сумпор-диоксида и емисије укупних прашкастих материја.

Емисија штетних гасова врши се и као последица густог градског саобраћаја, те сталног повећавања броја возила на територији града.

8.3. Бука

Проблем комуналне буке у Смедереву изражен је скоро у свим посматраним зонама, на основу података добијених из мониторинга комуналне буке на подручју града.

Табела 29: Резултати мерења буке у Смедереву пролећној кампањи (18.05. и 26.05.2021. године)

Улица	Зона	Дан (гранична)	Дан (измерена)	Ноћ (гранична)	Ноћ (измерена)
Кнеза Михаила, Здравствени центар "Свети Лука"	1	50	61	40	50
Ђуре Даничића, Спортски центар	1		61		46
Тврђава	2	50	45	40	38
Економска школа	2		62		46
Насеље "Милоја Ђака"	3	55	66	45	46
Ратних војних инвалида - Царина	3		52		43
Доситеја Обрадовића, вртић –Пчелица	4	60	58	50	44
Радосава Мирковића- вртић "Бамби"	4		58		42
Краља Петра, на изласку из пешачке зоне, кафић "Африка"	5	65	67	55	43
Карађорђева и Кнеза Михаила	5		67		54
Шалиначка бб - ватрогасни дом	6	65	63	55	54
Угао Смедеревске и Спасоја Пејановића - Радинац	6		62		43

Извор: Административни подаци града

Измерене вредности нивоа комуналне буке могу нарушити здравље грађана дању, а посебно ноћу. Приликом мерења нивоа буке у Смедереву на дванаест локација, констатовано је да су најзначајнији утицаји везани за мобилне изворе (саобраћај), док је бука из стационарних извора (општа, комунална, индустријска) мање заступљена као потенцијални узрок штетних утицаја.

На већини локација регистровано је прекорачење еквивалентног нивоа буке у односу на највиши дозвољени ниво спољне буке за припадајуће зоне, како за дан, тако и за ноћ. Посебно забрињава чињеница да је на већини мерних места еквивалентни ниво буке повећан не само у дневним већ и у ноћним сатима.

За потпуније сагледавање постојеће проблематике, процену могућих утицаја и доношење коначних закључака, неопходно је наставити са спровођењем мониторинга нивоа буке а у циљу заштите и унапређења здравља људи и очувања животне средине. Мониторинг нивоа буке вршиће се мерењем и оцењивањем показатеља буке којима се описује бука у животној средини

и који указује на штетне ефекте буке, а све у циљу добијања резултата и информација релевантних за буку.

8.4. Квалитет површинских и подземних вода

Загађење површинских и подземних вода представља велики проблем за град Смедерево. Највећи загађивачи су индустријске отпадне воде, које се из индустријских постројења испуштају у реципијенте или директно у градску канализацију, углавном без пречишћавања, а затим канализационом мрежом и преко петријевског колектора доспевају у Дунав.

Иако су Дунав и Велика Морава сврстане у реке II бонитетне класе²², на основу физичко-хемијских, бактериолошких и биолошких параметара, анализе воде показују прекорачења већег броја параметара од вредности предвиђених за II класу квалитета. Према бактериолошким показатељима Дунав је често у III класи, а повремено је ван класе, пре свега због испуштања непречишћених комуналних отпадних вода из београдске агломерације и индустријских отпадних вода из панчевачке индустрије. Отпадне воде градског насеља Смедерево такође се непречишћене испуштају у Дунав, као и индустријске отпадне воде. Кисеонички режим је повремено нарушен, као и садржај суспендованих материја и микробиолошки параметри.

Квалитет Велике Мораве нарушавају мањи водотокови у њеном сливу, пре свега Језава, Раља и Коњска река. Њихова су корита претворена у колекторе загађених вода и депоније отпада најразличитијег порекла и које спадају у водотокови IV класе или су ван класа. Концентрације појединих загађивача у овим рекама веће су и више стотина пута од максимално дозвољених (амонијум, фосфати и суспендоване материје, а у Коњској реци и детерџенти). Комплекс *HBIS Serbia* (Железара) највећи је појединачни загађивач површинских и подземних вода, са повећаним количинама фенола, цијанида и органског угљеника у емисијама испуштеним у реку Раљу.

На територији Смедерева постоји неколико кланица и неколико великих пољопривредних фарми, које дневно испуштају око 740м³ воде изузетно загађене органским материјалом, амонијаком, и другим загађујућим материјама. Ове воде се изливају у локалне потоке, чиме долази до њиховог великог органског загађења (поток Бадрика и бара Лесковача).

8.5. Земљиште и квалитет земљишта

Девастација земљишта настаје превасходно као резултат загађења ваздуха, подземних и површинских вода, те нерегулисаног масовног депоновања отпада. У дужем временском периоду, на свим локацијама на којима се врши контрола квалитета земљишта евидентирана су одступања у погледу садржаја опасних и штетних материја у земљишту у односу на меродавне прописе. Повећано је присуство метала (никл, бакар, цинк, олово и хром), органских полутаната (ПЦБ и индекс угљоводоника) и пестицида.

Кључни проблеми квалитета земљишта на територији града се односе на: губитак функције и погоршање квалитета земљишта, загађеност и деградацију земљишта, промену намене земљишта и низак ниво свести пољопривредног становништва.

Губици земљишта настају услед ерозије и клизишта и индустријализације, а погоршање квалитета земљишта услед губитака органске материје, збијања земљишта, повећања киселости,

²² На основу Уредбе о класификацији и категоризацији водотока ("Службени гласник Републике Србије", број 5/1968)

салинизације и плављења и забаривања. Загађеност и деградација земљишта настају услед неконтролисане употребе пестицида и ђубрива, изливања септичких јама, загађености бунара, ширења амброзије, сметлишта и смањења обрадивог земљишта.

8.6. Зелене површине

Искусствено се може оценити да постоје парцијални дефицити у зеленим и слободним површинама (дуж појединих уличних коридора или у оквиру нових густо изграђених подручја у централној зони). Дефицит је посебно изражен у централним градским блоковима са изградњом нових вишепородичних објеката на појединачним парцелама (углавном у систему ободне градње у затвореном блоку), где су према општим стандардима градње, односно критеријумима дефинисаним актуелним прописима, најчешће задовољени тек прописани минимуми зелених површина.

Уопште узев, иако се код изградње (посебно на површинама за остале намене) номинално задовољавају прописани услови у погледу слободних и зелених површина, велико је питање квалитета ових површина у фази реализације (изградња објекта не подразумева нужно и заокружено уређење комплетне парцеле), и посебно у фази експлоатације (одржавање зелених и слободних површина у оквиру парцела на површинама остале намене, а посебно код вишепородичног становања, препуштено је власницима/корисницима и без реалних инструмената праћења и контроле).

Израда Плана развоја се финансира из средстава Немачко – српске развојне сарадње у оквиру пројекта „Подршка реформи јавне управе у процесу приступања Европској унији“ који спроводи GIZ. Пружање подршке при изради Плана развоја реализују Национална алијанса за локални економски развој и Балкански центар за регулаторну реформу, у сарадњи са Републичким секретаријатом за јавне политике.

Sprovedeno od strane:

